תלמוד בבלי · אחרונים · חכמת שלמה · סדר נשים

חכמת שלמה על כתובות

רבי שלמה לוריא [המהרש"ל]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חכמת שלמה על כתובות

רבי שלמה לוריא [המהרש"ל]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חכמת-שלמה-על-כתובות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 6
דף ג. 6
דף ג: 6
דף ד. 7
דף ד: 8
דף ה. 8
דף ה: 8
דף ו. 9
דף ו: 9
דף ז. 10
דף ח. 10
דף ח: 11
דף ט. 11
דף ט: 12
דף י. 12
דף י: 13
דף יא. 13
דף יא: 14
דף יב. 15
דף יב: 15
דף יג: 15
דף יד. 15
דף יד: 16
דף טו. 16
דף טז: 17
דף יז. 17
דף יז: 17
דף יח. 17
דף יח: 19
דף יט. 19
דף יט: 19
דף כ. 19
דף כ: 20
דף כא. 20
דף כא: 20
דף כב. 21
דף כב: 21
דף כג. 21
דף כג: 21
דף כד. 22
דף כד: 22
דף כה: 22
דף כו. 23
דף כו: 24
דף כז. 24
דף כז: 25
דף כח. 25
דף כח: 25
דף כט. 25
דף כט: 26
דף ל. 26
דף ל: 27
דף לא. 27
דף לא: 27
דף לב. 28
דף לב: 28
דף לג. 29
דף לג: 29
דף לד. 29
דף לד: 29
דף לה. 29

דף לה: 30
דף לו. 30
דף לו: 31
דף לז. 31
דף לז: 31
דף לח. 31
דף לט. 32
דף לט: 32
דף מ: 32
דף מא. 32
דף מא: 33
דף מג. 33
דף מג: 33
דף מד. 33
דף מד: 34
דף מה: 34
דף מו. 35
דף מו: 35
דף מז. 35
דף מז: 35
דף מט. 35
דף מט: 36
דף נ. 36
דף נ: 36
דף נא. 36
דף נא: 37
דף נב. 37
דף נב: 37
דף נג. 37
דף נג: 38
דף נד: 38
דף נה. 38
דף נה: 38
דף נו. 39
דף נו: 39
דף נז. 40
דף נז: 40
דף נח. 40
דף נח: 41
דף נט: 41
דף ס. 41
דף ס: 41
דף סא. 42
דף סא: 42
דף סב. 42
דף סב: 42
דף סג. 42
דף סג: 43
דף סד: 43
דף סה. 43
דף סה: 43
דף סו. 44
דף סו: 44
דף סז. 44
דף סח. 44
דף סט. 44
דף סט: 45
דף ע. 45
דף עא. 45
דף עב: 45
דף עג. 46
דף עג: 46
דף עד. 46
דף עד: 46

דף עה. 47
דף עה: 47
דף עו. 47
דף עו: 47
דף עז. 48
דף עז: 48
דף עח. 48
דף עח: 48
דף עט. 48
דף פ. 49
דף פ: 49
דף פא. 49
דף פב. 49
דף פג. 50
דף פג: 50
דף פה. 50
דף פה: 50
דף פו. 51
דף פו: 51
דף פז: 51
דף פח. 51
דף פח: 51
דף פט. 52
דף פט: 52
דף צ. 52
דף צ: 53
דף צב: 53
דף צג. 53
דף צד. 53
דף צה. 54
דף צה: 54
דף צז. 55
דף צז: 55
דף צח. 55
דף צח: 55
דף צט: 55
דף ק. 56
דף ק: 56
דף קא. 56
דף קא: 57
דף קב. 57
דף קב: 57
דף קג. 57
דף קג: 58
דף קד: 58
דף קו. 58
דף קו: 59
דף קח. 59
דף קח: 59
דף קט. 60
דף קט: 60
דף קי. 60
דף קי: 60
דף קיא. 60
דף קיא: 61

דף ב.

תוס' בד"ה נשאת כו'. דפריך וליתני האיש קונה כו'. נ"ב בריש האשה נקנית ומש"ה ליכא למיטעי גבי האיש מקדש דהא כבר תנא ברישא שאין אשה נקנית אלא לדעתה אבל הכא שכבר נתקדשה ה"א שפיר נשאת אף בע"כ קמ"ל. (עיין במהרש"א):

דף ב:

רש"י בד"ה זמנו כו' ואם לא כתב כו' כצ"ל:
בד"ה אלא מסיפא צ"ל ואלא כו':
תוס' בד"ה פשיט רב אחאי כו' פריך רב אחאי כו'. נ"ב וכן לקמן (דף י') רב אחאי משני כו':
בד"ה דלמא כו' בשכתוב בו שבוע שנה חדש דאמרינן וכו' כצ"ל:

דף ג.

תוס' בד"ה תינח כו' דהדרא לטיבלא כו'. נ"ב פי' שמפריש מן הטמא על הטהור דמן התורה הוה תרומה ואתו חכמים ואמרו פשיטא שהטהור אינו מתוקן אלא אפילו אותה תרומה שהפריש מן הטמא חזר לטבל ממש וקשה הא נמי עבירה היא מאחר שחוזר לטבלו ומתקנין אותה מיניה וביה והשני יוצא לחולין ומותר לזרים ואין לומר לחומרא הוי טבל כדי שיפריש אח"כ מיניה וביה אבל לעולם אף השאר אינו יוצא לחולין א"כ אין זה קרוי עקירה מן התורה אלא חומרא בעלמא ונראה לפרש דמה שעקרו חכמים דבר תורה והחזירו אותו טבל בזה לא נעשה עבירה שהרי טבל נמי חייב מיתה אלא שיבא אח"כ קולא מיניה כשתחזיר ותפרישו ובכה"ג ליכא קפידא לאפוקי הכא שנאמר מגורשת ומפקיעין איסור א"א ודו"ק. (עיין במהרש"א):
בד"ה א"ד כו' מחמת זה החולי כו' כצ"ל:

דף ג:

תוס' בד"ה ולדרוש להו כו' ואין נראה לריב"ם כו'. נ"ב אבל מ"מ פסק ר"ת דין לאמתו אבל לא מטעמיה עיין באשר"י. (עיין במהרש"א):
בד"ה ולדרוש כו' ומן האונס ואילך כו'. נ"ב פירוש ופריך אסכנה שהיתה מקודם דהיינו קודם שנהגו לכנוס בשלישי ודו"ק:

בא"ד לא מסרי נפשייהו כו'. נ"ב פי' ומאחר שהן לא מסרי נפשייהו כלל אף שלא ידעי שאונס שרי אלא עושות באיסור א"כ לעולם עושות ברצון ואסורים לבעליהן ודו"ק אי נמי הכי פי' כי התוס' סברי שדוחק לפרש איכא פרוצות דלא שייך למדרש להו שלא יקילו כו' ולא איירי בסכנה כלל אלא משום צנועות א"כ לא הוי דומיא דכהנות דאיירי משום סכנה אלא בע"כ צריך לפרש דבחד סיגנון איירי והכי פירושו איכא פרוצות דלא שייך למידרש ואיכא בהו סכנה וכן בכהנת ומשום הכי מקשי התוס' הלא הפרוצות לא מסרי נפשייהו ודו"ק. (עיין במהרש"א):

בד"ה בשלישי כו' דא"כ יכנוס בד' כו'. נ"ב לפי' התוס' איכא לשנויי דאין דרך לעכב יותר מאותו יום וא"כ אם בא בג' בודאי ילך לדרכו ביום ד' אבל לפרש"י קשה אמאי לא משני דאתי שר הצבא גופיה ביום ג' וגם התוס' אמאי לא הקשו נמי לרש"י מהא וצ"ל דלא עקרו תקנת חכמים בכה"ג אלא שבא שר הצבא ביום ד' גופיה אבל בא ביום ג' א"כ אין לעקר תקנת חכמים מיום ד' הקבוע מאחר שכבר בא ביום ג' ולא נתחדש מידי ביום הקבוע דהיינו יום ד' ע"כ משני דשר הצבא בא ביום ד' ואיספרווא דידיה ביום ג' ואע"ג דאיספרווא לא ברי היזיקא כמו שר הצבא דומיא דיום ג' מסכנת בעילת ההגמון והיינו שכתבו התוס' אח"כ אין לתמוה דמשום סעודה עקרינן ב' ימים ומשום סכנה לא עקרינן וכו' ודו"ק:

בד"ה איספרווא כו' אלא יום א' כו'. נ"ב פי' אף שר"י מפרש מה שאמר ובשני לא יכנוס מילתא באפי נפשה היינו שלא היה יכול למיפרך רישא לסיפא דשמא ברישא נמי קאמר בשלישי וה"ה בשני בפרט מאחר שאונס וסכנה חדא הוא אבל לפי האמת דאונס (הוא) מילתא אחריתי הוא ובשני מילתא באפי נפשה מ"מ לא מפקינן הברייתא ממשמעותה דדוקא [נקט] בסכנה נהגו לכנוס בג' ולא בשני ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף ד.

רש"י בד"ה אפרסה כו' דנדה חמורה אי בעל כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אבל כו' דאמרינן בפ' בתרא דמועד קטן כו' כצ"ל:

בא"ד אסור לישא עד לאחר שלשים כו'. נ"ב והא דקאמר לעיל שאם אין לו בנים מותר לישא לאלתר ר"ל שא"צ להמתין ג' רגלים אלא מיד מותר אחר שעברו ימי האבילות וק"ל. (עיין במהרש"א):

בא"ד ור"ת ר"ל וכו'. נ"ב וכן דעת האשר"י:

דף ד:

תוס' בד"ה ומי שאני כו' דהא בבעל חשיבא ליה אשתו ישנה דאפילו בשעת חופה אשתו ישנה עמו כו' כצ"ל:
בד"ה עד שיסתום כו' כי לפרש"י דריש לרבות גולל ודופק שפירש כו' כצ"ל:

דף ה.

תוס' בד"ה מאי איכא כו' למה לי טעמא דברכה כו'. נ"ב אף על פי שפירשו התוס' לעיל דשפיר צריכה לטעמא דברכה כדי שלא תקשה למה לא חשו לברכה דיום ה' כו' היינו לאי נמי לחוד שאמר משום שקדו לחוד תקנו מוכרחים אנו לפרש כן אבל ללישנא קמא שאמר משום דברכת אדם עדיפא שוב אנו לא צריכים לדחוק להך פירושא א"כ ברייתא טעמיה דנפשיה קאמר א"כ שפיר מקשה ל"ל ה"ט דברכה מאחר שיש לנו טעם דשקדו וכדי שלא תדחוק ותאמר מ"מ שמא הברייתא צריכה להך טעמא דברכה כמו שפי' לאי נמי דשקדו מש"ה כתבו התוס' אי נמי כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א):
בא"ד ברכה דאדם עדיפא ליה כו'. נ"ב ואין לומר סוף סוף נימא הא דמקרי עבריינא א"כ דבודאי אף לישנא קמא דסבר משום ברכה לא פליגא האי טעמא דשקדו דאיתא להדיא בברייתא שניה אלא דפליגי בפי' דהך ברייתא קמא מאי נפקא מינה. ומשני אדם בטל כו' דללישנא קמא דברכה איתא ולישנא בתרא דשקדו ליתא ודו"ק:

דף ה:

תוס' בד"ה מהו לבעול וכו' דחיישי' שמא ישחוט בן עוף כו'. נ"ב מכאן יש לדקדק דהיו עושין סעודה לבעילת מצוה אפי' היכא דכבר היתה הנשואין אבל בחבורי שדיתי ביה נרגא:
בד"ה דם כו' איכא למימר דהויא דרבנן כו'. נ"ב כמו שמפרש לקמן דלא התירו מלאכה שאינה צריכה אלא משום צערא כמו מפיס מורסא וק"ל:
בד"ה לדם הוא צריך כו' הכא גבי מצוה אסור כו'. נ"ב פי' אפילו אם התירו משום צערא מ"מ משום מצוה לא רצו להתיר וק"ל:
בד"ה את"ל כו' פי' דר"י אית ליה דמקלקל בחבורה פטור כו'. נ"ב נ"ל דהתוס' סוברים כגירסת ס"א שכתב רש"י ל"ג ומה שהקשה רש"י שמקלקל דהכא כ"ע מודים סוברים התוס' דליתא כי כל קלקול ששייך באדם בין הוא לגבי פתח ששייך משום בנין בין הוא לגבי מוציא דם שחייב משום חבורה לעולם קלקול חייב לר"ש ופטור לר"י וטעמא

דר"ש דמחייב קלקול בחבורה משום דסתם חבורה הוא קלקול מצד אחד ואפ"ה חייביה רחמנא טעם זה נמי שייך אפילו בפתח גבי אדם שהוא לעולם קלקול ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף ו.

גמרא איתמר בבי רב אמרי כו' נמחק איתמר. ונ"ב בס"א אינו:
שם האי מסוכריא דנזייתא כו'. נ"ב הערוך גורם בבי"ת והוא לשון נקב אבל ברש"י אני מסופק אם מפרש בלשון נקב או מלשון סתימה והוא בכ"ף מלשון סכר מיא:
תוס' בד"ה האי מסוכריא כו' ואיגלאי מילתא דכלי עבד כו'. נ"ב פי' ויהיה חייב משום מלאכה שאינו צריך לגופה וק"ל:
בא"ד דנדה מערמת וטובלת כו'. נ"ב פי' כך הוא לפי מסקנא דהתם דמפרש טעם אחר אין מטבילים הכלים משום דחיישינן שמא שהה כליו מלטבול ויניח בטומאתם עד יו"ט שיהא פנוי ובתוך כך יבוא לידי תקלה להשתמש בהן תרומה אבל רב יוסף דמפ' משום סחיטה פריך ליה אביי מהא דמערמת וטובלת כו' ומשני ליה מתוך שלא הותרה לה אלא ע"י מלבוש זכורה היא ודו"ק ובהגהת מהרי"ח מצאתי שמשום הכי גזרו בטבילת כלים משום דטריד במצוה אבל בשאר מתכוין לשרותן במים או ביין לא גזרו ולפי זה צ"ל נמי דגבי מערמת שרי משום דזכורה היא כו' אבל מדברי התוס' דהכא לא משמע הכי ודו"ק:
בא"ד ומיהו איכא למימר התם כו' כצ"ל:

דף ו:

גמ' יאמרו בקי מותר כו'. נ"ב אינו בתמיה כמו יאמרו כל הסריקין אסורים וסריקי בייתוס מותרים דא"כ הל"ל יאמרו שאינו בקי אסור ובקי מותר אלא ה"פ אם כן למה התירו חכמים מן הסתם יאמרו הכי הבקי מותר אבל שאינו בקי אסור וק"ל:
תוס' בד"ה לא כהללו כו' קודם מעשה יראין כו'. נ"ב והקושיא של יאמרו בקי מותר כו' קאי אמה שלמעלה לא כהללו בבליים כו' ודו"ק:
בד"ה אלא מעתה כו' פי' בקונטרס כיון כו'. נ"ב אבל מפרש"י דהכא אינו מוכח כן וק"ל:
בא"ד דצריך לבעול בהטייה כו'. נ"ב פי' משום דאי אפשר לבעול בהטייה אפילו לבקי אם לא שיכוין לכך אבל בסתם בעילה פשיטא דהוי פסיק רישיה לגבי פתח דאי אפשר שיבעול בהטייה מן הסתם ודו"ק:

דף ז.

גמרא אמר רב הונא אין הלכה כרבי יעקב כו' כצ"ל. ונ"ב לכאורה נראה דקאי אר' יעקב בר אידי דהכא דאי ארבי יעקב דברייתא אפילו ניקב למה ליה למיתי הכא ואת"ל דשייך הכא כדי ליישב לשון הורה כלומר שמצינו לשון הורה על חומרא אף שלא מן הדין ודו"ק א"כ הל"ל ואמר רב הונא אין הלכה ובס"א נמי מצאתי להדיא אין הלכה כר' יעקב בר אידי מ"מ נ"ל העיקר שקאי על רבי יעקב דברייתא וכן איתא בפ' אלו טריפות וגם אין מן הסוגיא שיאמר אמורא אין הלכה על אמורא שאינו קדמון ממנו ודו"ק:

רש"י בד"ה מאי דעתך כו' ביום טוב יותר מבשבת כצ"ל:

בד"ה הורוה כו' ז' שנים בנזיר ומנתה בחוצה לארץ ועלתה לארץ כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ואם להוציא כו' אלא לפי מאי דקים ליה דלדם הוא צריך כו'. נ"ב פי' והוי פסיק רישא לענין חבורה מאחר שלדם הוא צריך וק"ל:

בד"ה מתוך שהותרה כו' לפי שאתה אוסרו בדבר האסור לו כו'. נ"ב פירוש כגון תחומין שאסור בי"ט משום הכי אתה אוסרו לתקן מיום טוב לשבת ואי אתה אוסרו לתקן עירובי חצרות שהוא דבר המותר ביו"ט ומש"ה מתקן מיו"ט לשבת וק"ל:

בא"ד בפ' אמרו לו דאין עירוב והוצאה ליוה"כ מדתנן התם אם היתה כו' כצ"ל. ונ"ב פי' קודם המסקנא דמסיק דיש עירוב והוצאה לי"ט וק"ל:

דף ח.

תוס' בד"ה שהכל כו' אעפ"י שכל אחת סמוכה לחבירתה כו'. נ"ב פי' יוצר האדם ואשר יצר ודו"ק:

בא"ד ועל שהכל ברא לכבודו כו'. נ"ב לאו שצריך טעם על שהכל ברא לכבודו אלא שר"ת פי' בעבור שהכל ברא ויוצר האדם קצרות משום הכי כל אחת גורמת לברכה שלאחריה שפותחת בברוך אבל רש"י פי' טעם אחר על מה שגורמת לברכה שלאחריה שפותחת בברוך ודו"ק:

בא"ד שאותה שלפניה היא כו' כצ"ל:

בד"ה רב תנא הוא כו' ומיהו איכא נמי ר' יוחנן שהיה תנא כו'. נ"ב פי' שהוא רבי יוחנן בן נורי ולא אותו סתם רבי יוחנן:

דף ח:

גמ' פתח ואמר האל הגדול ברוב גדלו כו'. נ"ב חיבור הענין והברכות נראה בעיני לפרש על הסדר כי אחר שאמר המתורגמן על רב חייא בר אבא שהיה נתפס בעון הדור או הוא או בנו א"ל ר"ל שיאמר נגד שבחו של מקום להוציא מלבן של בני אדם שלא יאמרו ח"ו א"כ יש עול בחוקו יתעלה ח"ו כי אינו דומה למלך ב"ו שלפעמים מעוות המשפט כפי דת השרים ויועציו ותיקון מדינה לצורכו חלילה לומר כן במלך מ"ה באלף הבדלות על כן פתח ואמר האל הגדול ברוב גדלו כו' פי' אינו מוכרח כי גדול ברוב גדלו כו' אבל אין זה עול מאחר שהמות אינו נצחי שהרי סופו לחיות בתחיית המתים ושם ישולם שכרו ומ"מ אף בזה לא ימלט מן התרעומות וח"ו אם לא היתה המיתה הכרחית לבריות דאם לא כן אפשר שלא ימות וא"כ טעם זה טעם מיתה בלא חטא וח"ו כאילו הוא עול בחוקו על כן אמר שהוא נתיב מששת ימי בראשית א"כ אין חילוק אלא בהקדמת זמני בענין פגיעה שאינו לאבדן ויש כנגדו תשלום שכר ומאחר שהוא נתיב מששת ימי בראשית ע"כ אמר אחינו גומלי חסדים בני גומלי חסדים כלומר ראוי הוא להיות כל אחד מחזיק במדותיו של אברהם אבינו להיות מגומלי חסדים שהרי הוא נתיב עולם גם עמך ובניך יגמלו חסד ועל דרך שאמר ר"מ דיספד יספדוניה דיקבר יקברוניה דיטעון יטענוני דידל ידלוניה כו' ואחר כך אמר נגד אותם שרוצים בכל אות נפשם להיות מגומלי חסדים אלא שאין סיפוק בידם או מיעוט בממון או בחלשות גופם חלילה שיהיו מקופחים בשכר ע"כ אמר נגד כל ישראל שלא יהיו בכלל כאלו המתיאשים מן המיתה או הפורענות כרשעים שאומרים רק שלום יהיה לנו ע"כ בקש עליהם רחמים להצילם מכל המתרגשות נ"ל:

שם שנאמר כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו' נמחק. ונ"ב ברוב ספרים אינו וכן משמע מרש"י:

רש"י בד"ה בברכת המוון כו' שהרי הוא חייב כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אלא כו' ומברכים לה בלא עשרה. נ"ב פי' לבד מאבלים אלא הוה אמרינן אבלים מן המנין ודו"ק:

דף ט.

גמ' התם אונס הוה כו'. נ"ב והא דקאמר לעיל ראיה ממעשה שהיה הכי קאמר אין נאסרה אלא בקינוי וסתירה כלומר דליכא למימר אונס הואי דהא קינא לה ונסתרה וראיה ממעשה כו' דלא הוה קינוי ומש"ה לא אסרוה דהוה אונס ואח"כ מסיק ואב"א והוא מדברי סתם התלמוד שחולק על ר"א ודו"ק ויש אומרים דהכל הוא מדברי ר"א רק

שהתרצן הוא מגיה אותו ומתקנו כפי הענין ואין זו מן הסוגיא דהוה ל"ל חסורי מחסרא וגם אינו מן הדרך להגיה הרבה ולחסר בדברי אמורא אלא הכי קאמר לחוד ועוד דהאי וכי תימא דקאמר אינו קשה לדברי ר"א דהכא אלא אפתח פתוח דלעיל כמו שפירשו התוס' וא"כ אי אפשר לומר ולפרש שהכל מגיה התרצן בדברי ר"א דהכא ודו"ק. (עיין במהרש"א):

רש"י בד"ה הא לא כו' לר"א ה"ק כו' וסתירה ממעשה כו' הד"א:

תוס' בד"ה ואב"א כו' כדאמרינן בירושלמי אונסא יש לו קול והשתא כו' כצ"ל:

בא"ד דאינה מוכת עץ ספק באונס כו' כצ"ל:

דף ט:

תוס' בד"ה אי למיתב כו' ואוקמא בחזקת היתר כו'. נ"ב כך הוא לפום ריהטא לפי שאין הסברא נותנת שתהא מפסדת כתובתה לעולם אפי' בס"ס משום דאוקי ממונא בחזקת מריה ומש"ה בעי למימר דלא הוי ס"ס ממש אבל לפי האמת דאמרי' שפיר דהוי ס"ס ממש וצ"ל דאינה ס"ס לגבי כתובה דאונס לא חשיב ספיקא דשמא נאנסה מקודם א"כ לפ"ז לא צריכנא לומר דאוקמא בחזקת היתר אלא משום דהוה ס"ס לענין איסורא ודו"ק:

בא"ד משום דבאותו מנה הוי ס"ס לא מפסדה כו'. נ"ב יש מקשים והלא הוא מודה לה שנאנסה ויש לה כתובה מנה ומאי ס"ס איכא ונראה דל"ק מידי דהוא משיב לפי טענתה שנאנסתי שמא מקודם וה"ה נמי דטוען שמא ברצון שהרי בטענת בתולים בא עליה כדתנן לקמן הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי כו'. (עיין במהרש"א):

בא"ד דספק קודם שנתארסה כו' נ"ב פי' ויש לה מנה:

בא"ד ספק אחר שנתארסה. נ"ב פי' והפסידה כל כתובתה:

בא"ד דאימור קודם שנתארסה כו'. נ"ב ולפי האי שינויא לא מתוקמא מתני' בפחות משלש שנים. גליון תוס':

דף י.

גמרא אלא אימא הואיל ותקנת חכמים כו' כצ"ל:

שם רב אחאי משני כו'. נ"ב כך הוא לשונו עיין בריש מכילתין בד"ה פשיט רב אחאי כו':

רש"י בד"ה כמוהר כו' בתוליה שיהא כו' הד"א:

בד"ה מברכתא כו' זונות העיר הזאת ששמה מברכתא כו'. נ"ב פי' שם העיר מברכתא כדאיתא בעירובין הני דיכרי דאתו למברכתא נ"ל:

בא"ד מאחר שהוא בקי בפתח פתוח כו'. נ"ב רש"י סבר שבודאי נאמן רק שמלקין אותו משום זנות אבל בסוף כשמשני רב אחאי חוזר ואומר כאן בבחור כלומר אינו נאמן כל עיקר ומלקין משום העזה ודו"ק ולא כדעת התוס' שסוברים בבחור נאמן ולוקה ודו"ק:
תוס' בד"ה חזקה אין אדם טורח כו' נ"ב גליון. ובסופו דלא מהימן נמחק ונ"ב ס"א ונראה דלא מהימן:
בד"ה מברכתא חביטא ליה כו' בסופו ובנשוי. נ"ב נ"ל לפרש אבל בבחור נאמן ומלקינן כמ"ש הרא"ש להדיא והשתא אין חילוק בדין בין הך שינויא דרב אחא לשנויא דלעיל דבחור נאמן ומלקינן דאף לשנויא קמא צריכים לומר דבנשוי לא מלקינן אלא חילוק הלשון במה שאמר רב נחמן מהימן איכא בינייהו וכל זאת להך פי' אבל לפירוש הראשון של תוס' א"א לומר כן שהרי המקשן סבר שאינו מהימן והקשה מהא דרב ומשני ליה דמהימן אם כן אף שינויא בתרא צריך לומר שבא לשנות על עיקר הדין דאינו מהימן כדעת המקשן דאי הוי משני דמהימן הוי כשינויא קמא שהרי על עיקר הדין באין לשנות ודו"ק:

דף י:

גמרא דור קטוע מדם כו' אמרה לו רבי בתולה הייתי ושני בצורת הוה כו' כצ"ל. ונ"ב באלפסי גריס אבל בשנת בצורת הואי:
שם ראה רבי שפניהם שחורים כו'. נ"ב בס"א גרסינן ראה רבי שפניה שחורים צוה עליה והכניסה למרחץ והאכילה כו' אבל ברי"ף ורא"ש גורסין כגירסא שלנו ואפשר אגב דידה האכילוהו אי נמי חשש רבי דשמא לא יהיה לו כח בבעילה וק"ל:
שם ואמר רב חנא בגדתאי כו' משקה מרוה כו' כצ"ל. ונ"ב נראה לפרש לא די שהוא משקה הארץ ואין צריך להשקות ברגליו אלא אפילו משביע בהשקאה שאין צריך כל כך הרבה מטר כמו שהיה צריך בהשקאת הרגל וע"ד שאמרו אין טפה יורד מלמעלה שלא יעלה התהום טפחיים מלמטה ולפי זה מיושב הפסוק שפיר רוה נחת גדודיה פי' הרויה תהיה נחת רוח לבני אדם בענין שלא יהא מטר הרבה שקשה לבריות ומש"ה אמר כרביבים ור"ל שאינו מטר שוטף נ"ל:

דף יא.

תוס' בד"ה מטבילין אותו כו' גבי חצר משום יד איתרבאי כו'. נ"ב פירוש וקונה משום יד היכא שעומדת בצד חצרה ואז קונה אפי' בע"כ ואפילו היכא דליכא קנייה משום

יד וכגון שאינה עומדת בצד חצירה מ"מ לא גרע משליחות וזוכה במציאה או כל מידי דאית לה זכות בגוה כו':
בד"ה מ"ד כותי בהפקירא ניחא ליה כו' ה"מ גבי עבד שאינו חושש כו'. נ"ב והא דקאמר והא קי"ל דעבדא כו' ה"ק והא קי"ל דעבדא בהפקירא ניחא ליה אליבא דר"מ ואף רבנן דפליגי עליה מודו הכא גבי כותי וק"ל:
בד"ה אבייי כו' וקנס הוא דקניס ר"מ בממונם כו':

דף יא:

תוס' בד"ה הדר ביה רבא מההיא כו'. נ"ב בכאן י"ל שאלה רבה מאי דעת התוס' שהקשו דנימא ביה דחזר מהאי ויהיה מקח טעות מר' ולא יהיה קשה הא דלעיל ותימה סוף סוף מאי איכפת לן במאי דהדר מזה ס"ס האי דלעיל לא יתכן שאמר לא הכיר בה ולא כלום דהשתא בתולה ונמצאת בעולה לא אמרינן מקח טעות וכתובתה ק' מוכת עץ דלא איכפת ליה כ"כ כ"ש דנימא שאינו מקח טעות ויהיה כתובתה ק'. ויש רוצים לפרש דהשתא נוכל לומר דהא דאמרי' נמצאת בעולה כתובתה מנה אתיא כר"מ והוא סבר דלא אמרינן מקח טעות אבל רבנן סברי דאמרינן מקח טעות במוכת עץ וכ"ש בנמצאת בעולה זה אינו דהא ר"מ ורבנן אינם חולקים אלא במוכת עץ אבל בהא דמקח טעות אינם חולקים אלא במוכת עץ אי מדמין לבעולה וכמו שפירשו התוס' למעלה. ועוד מנא ליה לרבא הא מאחר דר"מ סבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה ולא אמרינן מקח טעות מנין ליה דרבנן לא סברי הכי ופליגי על ר"מ דלמא כ"ע סברי הכי וא"כ מכ"ש גבי מוכת עץ סברי רבנן אף לא הכיר בה מנה. ובעיני נראה דלא קשה מידי דע"כ צ"ל לפי' מאי מקח טעות ממאתים אבל מנה אית לה א"כ מאי מקח טעות שייך כאן דאיך תטול יותר ממנה אלא ע"כ צ"ל דמשום הכי קרוי מקח טעות משום שהיא טוענת משארסתני נאנסתי וכתובתי ר' והוא טוען שמא ומש"ה אמר מקחי מקח טעות נגד דבריה שהיא טוענת שיש לה ר' והשתא ל"ק מידי דשפיר יתכן הא דאמר הכא לא הכיר בה לא כלום משום מקח טעות וכ"ש כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בודאי בעולה מקודם כגון בעדים או שהודית מקח טעות לגמרי ולית לה כלום ודוקא הכא דאית לה מנה שהרי לפי דבריה אית לה ר' ודי בזה שאתה מפחית לה מכתובתה מנה והא דאמר לעיל כתובה מנה נמי בכה"ג איירי כגון שמצא פתח פתוח והיא שותקת או מכחישתו והא דמסיק בסוגיא זינתה מעיקרא כו' לאו אעדים קאי דלא בעינן עדים אלא אזינתה תחתיו אבל לענין פתח פתוח אפילו בלא עדים נאמן לענין כתובה והשתא הוה אתי שפיר הא דלעיל דלא הכיר

בה ולא כלום כדפרישית אבל השתא דאמר הכא מקח טעות לגמרי משמע ואין חילוק בין היא מודה לאינה מודה לעולם הוא נאמן להפסידה כתובתה ולית לה כלום ודוקא גבי מוכת עץ הוא דאית לה משום דלא שייך בה מקח טעות דלא איכפת ליה כמו שפירשו התוס' א"כ ע"כ הא דהדר ביה רבא מלעיל הוא דהדר ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף יב.

רש"י בד"ה כ"ש כו' לא תשמע לעולם כנסה כו' כצ"ל:

דף יב:

גמ' מאי חזקה אית ליה להאי כו' כצ"ל. ונ"ב וזה לשון הר"ן ובאידך פלוגתא דבסמוך דהיא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את איכא למימר נמי אוקמה אחזקה שחזקת בנות ישראל שאינן מזנות אבל הכא מאי חזקה איכא להאי תובע דנוקמי אחזקה לגבות הלכך זיל בתר חזקה דממונא כו'. תוס' בד"ה רב הונא כו' תימה דרב יהודה גופיה אית ליה בריש הפרה כו'. נ"ב פי' זהו מ"ש שם זו דברי סומכוס כו' אבל חכ"א כו' ואומר שם כלל גדול בדין לאתויי אפילו ניזק אומר ברי כו':

דף יג:

רש"י בד"ה מכשיר כו'. שהיו הם מכשירין אותה הביא הוא להם כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה מסייע ליה כו' ואיכא למימר כו' כצ"ל:
בד"ה מכשיר כו' וכן פי' שם בקונטרס כו'. נ"ב נראה דמש"ה דייק הכי דאל"כ אלא נפרש מאי אתא אבא שאול לאשמועינן יותר מרבן גמליאל א"כ שפיר מתרץ אי מהתם ה"א ברוב כשרים כו' דאיך יסמוך אבא שאול על המ"ד שאמר לדברי המכשיר כו' אבל השתא דפריך לימא וכן אמר אבא שאול א"כ שפיר מקשי התוס' סוף סוף לפי האמת דסבר רבן גמליאל דכשר אפילו ברוב פסולין אצלה א"כ לימא וכן ודו"ק:
בא"ד דאפילו לזעירי לשון כו' של עובר זה משמע כו' כצ"ל. (עיין במהרש"א):
בד"ה בעינן כו' גבי ספק בן תשע לראשון כו'. נ"ב פי' היכא שמיבם אשת אחיו בתוך ג' חדשים למיתת אחיו וק"ל:

דף יד.

תוס' בד"ה דרבי יהושע כו' והשתא לא מצי לשנויי כו'. נ"ב וא"ל דשמא רבא לא ס"ל הא דרבה דס"ס קשה מאי קמקשה רבא דלמא אף אביי ורבה ס"ל דר"ג אדר"ג לא קשה

משום ברי ושמא ואיך תולה תירוץ דרבי יהושע אדר"י בהא דרבן גמליאל מש"ה צ"ל דאף רבא הוה משני ר' יהושע כמו רבה אלא דלא מצי לשנויי הכי ודו"ק:
בד"ה ת"ר כו' קאי להכשיר את הבת כו'. נ"ב כלומר המשפחה כולה להשיא בתה לכהונה אבל אלמנת עיסה הוא שנולד הספק בה משום חלל כלומר שהיא נשאת לאחד מן המשפחה שנטמע בה הספק ובה לא שייך צויחה ושתיקה מכשירין אותה ולא הבת ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף יד:

תוס' בד"ה מיסתייה כו' פי' אפילו מקהל כהונה כו'. נ"ב פי' מאחר דס"ל דאין הטעם משום שתיקה כהודאה דמיא אפילו גבי ממזר לת"ק אלא משום שלא יוציאו את הקול א"כ מה חידש התלמוד בכאן גבי חלל מיסתייה דלא מפקינן כו' הא כבר ידעינן שפיר ה"ט גבי ממזר ע"כ מפרש דאפילו קאמר לא מיבעי גבי ממזר דמהני ה"ט דמסתייה כו' משום שחושש שמא יתפרסם הקול ויוציאוהו מן הקהל אלא אפילו גבי חלל דליכא חששא כולי האי אפ"ה אמרינן מסתייה וחושש לשמא יפרסמו הקול להוציאו אפילו מכהונה לחוד והא דלא קמפרש טעמא אחלל דתנא קמא אפשר משום שלא הזכיר להדיא חלל בדבריו כמו רשב"א ודו"ק:
בד"ה כמאן כו' ובלא ראוה שנאנסה כו' נ"ב פי' משום דס"ל דאי לא ראוה כו' לא הוה מהני רוב כשרים מאחר דאין כאן מיגו וסברה אשה בודקת ומזנה וק"ל:
בא"ד ואיירי נמי כשראוה מדברת כו'. נ"ב פי' נסתרה:

דף טו.

גמ' לא דקאזלא איהי לגבייהו כו' נמחק. ונ"ב גירסת רש"י איכא דקאזלא לגבייהו:
שם אלא מט' שרצים וצפרדע אחד ביניהם ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזו מהן נגע ברה"י ספיקו טמא כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה כשרה לכהונה כו' סיעה של בני אדם כשרים כו' כצ"ל:
בד"ה הולד שתוקי כו' מכשר וכי כו' רבי חנינא הס"ד והד"א:
בד"ה ומשני איכא דקאזלא לגבייהו ול"ג מאי רוב העיר כו' כצ"ל והס"ד ונ"ב נ"ל:
תוס' בד"ה כמאן כו' דדוקא דיעבד פסק שמואל כרבן גמליאל כו'. נ"ב פי' דמהני אפילו רוב פסולין ולכתחלה בעינן רוב כשרים היינו שני רובין ואע"ג דמסוגיא דארוס דלעיל משמע דלא בעינן לכתחלה אלא רוב כשרים לחוד ולאפוקי רוב פסולין רב חייא בר אשי דפסיק כר' יוסי פלי"ג אהך סוגיא וק"ל:

בד"ה דלמא כו' מקן סתומה כו'. נ"ב פי' שפרחה גוזל אחת מהן לאויר העולם יקח זוג לשני הנשאר לאפוקי קן המפורש שקרא להן שמות אחת חטאת ואחת עולה ופרח אחת ולא ידעינן איזו פרח אין לו תקנה כו' ודייק הא שאר קינין דעלמא יש להן תקנה ומותרין וליחוש אכל חד שמא הוא הגוזל שפרח כו':
בד"ה וספק כו' בהכה את זה וחזר כו'. נ"ב פי' ספק בן ט' לראשון ובן ז' לאחרון והכה את שניהן:

דף טז:

תוס' בד"ה וזו כו' דראה בקוטנו כו'. נ"ב בלא תירוץ זה איירי הסוגיא דלקמן כה"ג שהוא ראה בקטנותו וגדול עמו ודו"ק:
בד"ה ותו כו' אם נאמר דנשרפה כו' כצ"ל:

דף יז.

רש"י בד"ה טורמיסין עד ריקנין. נ"ב הג"ה:

דף יז:

רש"י בד"ה בשעת חירום שנו דאין יכול לומר כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה אלמנה מאי ביהודה בעי כו'. נ"ב ואני אומר דוקא בבבל שואל דבוודאי כל הסימנים הנוהגים ביהודה אי עביד בבבל הוי סימן ואם כן מקשה שפיר דלמא האלמנה שבבבל תביא עדי קליות מאחר שבלאו הכי רגילין לאכול קליות בחופה בשלמא ביהודה דסימן שלה הוא קליות א"כ פשיטא נזהרין אבל בבבל דאינו סימן דלמא אכלי קליות בלאו הכי כו' ומשני דאף בבבל שפיר זהירי דארמלתא לית לה כיסני וק"ל. (עיין במהרש"א):

דף יח.

גמ' אמר רב בטוענו קטן כו'. נ"ב רבים תמהו ושאלו א"כ הדרא קושיא לדוכתא דשפיר הוה מצי למיתני מנה לאביך בידי כו' לר"א דהא לא פליג ר"א אלא בתובעו קטן אבל במשיב ממש מודה בשלמא לפי' התוס' לא קשה מידי דסוף סוף ליהוי קשה משיב אבידה הוא ואיך קתני בסיפא דמתני' ואם יש עדים אינו נאמן דלעולם נאמן במיגו דפרעתי כולו דהא בבנו מעיז אף לר"א כשלא תובעו אבל לפרש"י דלא מפרש הכי אלא משיב אבידה הוא ואפילו בתובעו פטור והשתא אתי שפיר כר"א ודוחק לומר דסתמא

דתלמודא דאמרה אי כר"א אמרה בברי ולא לפי האמת דהא האי משא ומתן דשקלי וטרי אליבא דר"א אינה שייכא דווקא לפי הסוגיא דהכא אלא בפני עצמה היא באה לבאר דברי ר"א לפי האמת וא"כ אמאי קאמר תלמודא ואי ר"א הא שבועה בעי דהא לא בעי שבועה כלל באין שור שחוט והנראה בעיני דלא קשה מידי דבודאי מאי דמשני תלמודא דאיירי בתובעו קטן ובא בטענת אביו והוי טענה מעליותא לא הוה פירושו דהוה כטוענו גדול ממש אלא הוה טענה שמזקיקו לישבע שלא יכול לומר לא אשבע עד שיגדל אבל מ"מ חשבי' טענתו כאילו לא טענו מתחלה והוא הודה מתחלה שהוא חייב לאביו והאכילו פרס ואח"כ טוען זה שלא האכלת לאבי כלום דר"א נמי סבר דבעי לישבע ואע"פ שאינו שור שחוט ואינו מודה ר"א דהוי משיב אבידה ממש אלא בלא טענו ברי כלל אף בסוף דומיא דמציאה דכה"ג הוי משיב אבידה ממש אבל כל היכא דטענו ברי לא ס"ל לר"א שום חילוק בין תובעו לאינו תובעו דלא הוי שור שחוט ולעולם הוא נשבע ומתני' משמע היכא דלא הוי שור שחוט לעולם נאמן במיגו אפילו טען אח"כ זה שכנגדו ברי ומש"ה מתיישב שפיר אמאי דחיק לר"א דאיירי בטוענו קטן ולא בטוענו גדול אי בא לאשמועינן דנשבעין על טענת קטן זה אינו תולה בפלוגתא שלו דאף רבנן מודו דנשבעים היכא דלא הוה מיגו אלא בודאי דאתא לאשמועינן דנשבעים אפילו באין שור שחוט כגון טוענו קטן אבל אי איירי בגדול והיכא דלא טענו נוכל לומר דאף בסוף לא טענו ברי וא"כ הוי משיב אבידה ממש ומודה בה ר"א אבל טענו קטן איירי בודאי בטוען ברי וגם כן הוי אינו שור שחוט וגם בסוגיא דהניזקין דמוקי נמי בטוענו קטן ע"כ צ"ל התם דמוקי הכי כדי דליהוי איירי בטענת ברי ולא בלא טוענו כלל דהוי משיב אבידה ממש ודו"ק היטב. (עיין במהרש"א):

רש"י בד"ה אליבא דמאן כו' נאמן ואי כו' הד"א:

תוס' בד"ה אלא הכא כו' לאקשויי ולשנויי כו'. נ"ב פי' כשמקשה לשם אמתני' אבל נשבעין לקטן והאמרת רישא אין נשבעים לחרש שוטה וקטן ומשני רב פפא בטענת אביו כו' הוה ליה לאקשויי סוף סוף האמרת אין נשבעים לקטן ואין חילוק בין בא בטענת עצמו לטענת אביו כאשר פירשו התוס' והוה ליה לשנויי מאי קטן גדול כו' כדמשני שם אח"כ אהא דמסיק אמר רב בטוענו קטן כסוגיא דהכא וק"ל:

בד"ה חזקה אין כו' שעשה לו טובה שהלווהו כו' כצ"ל:

דף יח:

תוס' בד"ה ובכולי בעי דלודי כו' שלא נודע שהוא גזלן כו'. נ"ב אלא שזה חושדו וטוען עליו שהוא גזלן ודו"ק:

בא"ד עז פן. נ"ב עזות פנים:

בד"ה אין נאמנים כו' ועוד דבשני עדים כו'. נ"ב כדלקמן בהפוך הדף בד"ה ואם כתב ידם כו':

בד"ה וא?ן אדם כו' או שרבע אדם אחר כו' כצ"ל. ונ"ב אבל לא פלגינן בחד גופא לומר רבעו אבל לאונסו דומיא דהכא גבי אנוסים היינו דלא פלגינן לומר מחמת נפשות דהוי כחד גופא כמו שפיר' התוס' הכא בשנויא דא"נ הכא מחמת ממון פירוש דאנוסים היינו ודו"ק. וכן פירשו התוס' שם:

דף יט.

תוס' בד"ה וכגון שחב לאחרים כו' דוקא מוכר שטר חוב דהוי מדרבנן כו'. נ"ב ותימה לפי זה הא דפ' קמא דב"מ איך מיתרצת דהא מכירת כתובתה הוא מכירה ממש שיש לה שעבוד על הבעל בתנאי ב"ד אפילו בלא שטר או מכרה אותה שדה המיוחד לה בכתובתה כמו שפרש"י שם או נימא שמא היתה לוה מאחרים כפי כתובתה וק"ל. וצ"ל דשאני כתובה שהרי לא נתנה לגבות מחיים ולא שייך לומר כה"ג הא דרבי נתן כו' דהא לא חל שעבודה על הכתובה מחיים כלל ומשום הכי יכולה שפיר למחול וכן פי' הר"ן. (עיין במהרש"א):

בא"ד משועבד לה לכתובתה ואי יכול למחול אמאי ילקה כו' כצ"ל:

דף יט:

גמ' ושטר פסים. נ"ב ס"פ מי שמת ע"ש:

תוס בד"ה אמר רב נחמן כו' לאנוסים וקטנים דמתני' שאין כו' והא דאית ליה לרב נחמן כו' כצ"ל:

דף כ.

גמ' הוו מודו להו מהימני כו' כצ"ל:

שם אלא משתי כתובות או משתי שדות כו' כצ"ל. ונ"ב הא דקאמר אמרי נהרדעי משתי כתובות או משתי שדות היינו למעוטי שתי הודאות והלואות דדלמא מזויפות נינהו ולוה

לא ידע כלל בהן אבל משתי שדות כיון שהלוקח מוחזק בהן ליכא למיחש למידי וכן משתי כתובות דכיון דנשים יושבות תחת בעליהן ולא ידעי שיש להן כתובות אחרות אלמא לאו שטרי זיופי נינהו אבל משטרות אחרים לא מקיימי' דדלמא מזויפות נינהו וכדכתיבנא ע"כ לשון הר"ן:

דף כ:

גמ' ש"מ מר' מאיר האי סהדותא כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה אפילו טובא כו' אסהדותיה אי מסהיד כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ור' יוחנן אומר כו' ועד א' בעל פה אין מצטרפים דמשמע כו'. נ"ב פי' לאביי דס"ל הכי ומשמע הא שנים כו' לכ"ע מצטרפים וכל שכן לפי המסקנא דס"ל התם דעד אחד בשטר ואחד בעל פה מצטרפי ומשני לעולם שנים בשטר לא מצטרפי דעד אחד בשטר לא מהני והתם איירי שאותו שבעל פה ראה מסירת השטר מש"ה מהני כשנים לפי המסקנא ואביי אפילו הכי ס"ל דלא מהני וכ"ש שנים בשטר א"נ איירי ששנים חתומים בשטר והשני לא קיימו ואתא א' והעיד בעל פה בכה"ג פליגי אי מצרפי כדאיתא בירושלמי כו':

דף כא.

גמ' אלא חד מאי אמר אביי כו'. ומחזקי ליה בי דינא ולא צריך כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה מהו דתימא כו' שיעידו ליה כו' ונפקא כו' הד"א:

תוס' בד"ה ודוקא אחספא כו' דליכא למיחש למידי כו'. נ"ב וממילא גבי חספא אפי' בסוף יריעה ליכא למיחש וק"ל:

דף כא:

תוס' בד"ה האמר רב פפי כו' דכתבי' אורכתא. נ"ב הרשאה כו' דלא בעי למימר דליתא לדרב פפי כו' אלא דליתא לקושיא כצ"ל. ונ"ב פי' כי בגמרא לא נאמר וליתא לדרב פפי אלא וליתא מדרב נחמן כו' וק"ל:

בד"ה הנח לעדות כו' אלא כיון דבני הזמה נינהו כו'. נ"ב היינו דס"ל מאחר דלא אשכחן בתלמודא דידן שום פסול בעדים קרובים לדיינים אף אנו לית לן למיפסלי'. אבל הרי"ף והרא"ש כתבו להדיא בפרק זה בורר בשם הירושלמי שפסולים מטעם הזמה וכן כתב הרא"ש פה:

דף כב.

תוס' בד"ה תרי ותרי נינהו כו' ועוד דלרב חסדא כו'. נ"ב יש בכאן להקשות מאי ועוד דקאמר מכ"ש לרב חסדא דכשר דסלק הני עדות והוי כאילו לא העידו כלל ואפילו בלא חזקה הוא כשר ונ"ל דס"ד דתוס' דלא תימא בשלמא לרב הונא דסבר כל כת בפני עצמה באה א"כ אפילו יצא עליו קול ערעור כשר שהרי עדיו בצדיו שמכשירין ואוקמינן אחזקה ובטל הערעור אבל לרב חסדא הוה אמינא אפילו סלקו כל העדים והוי כולהו שקרא מ"מ נשאר קול ערעור והקול נתפשט וליכא כאן עדים כשרים שבטלוהו אפילו הכי כשר שהרי אם כת אחת כו' כמו שהוכיחו התוס' ודו"ק:

בד"ה במותב תלתא כו' דלא כתב וחד ליתוהי כו'. נ"ב פי' דמ"ש בי דינא דמוכח נמי דלא הוי פחות מתלתא אפילו הכי כשר כי חתמו שנים ואין כאן שקרא הכי נמי כי כתב בי תלתא הוינא וק"ל:

דף כב:

תוס' בד"ה משום דרב אסי כו' ואח"כ ניסת תצא כו'. נ"ב פי' אפילו התירוה דומיא דנשאת ואח"כ בא העד ודו"ק. :

דף כג.

גמ' רב אשי אמר לעולם תרי ותרי כו'. נ"ב פי' אף רב אשי ידע שיכול לתרץ הברייתא כמו שתירץ לעיל דברי ר' יוחנן דאיירי האי שעתא קדשה והאי שעתא גרשה אלא שקבלה היתה בידו שברייתא הפוכה נשנית ומשום הכי מגיה נמי הברייתא דאיירי באמרו ראינו נ"ל. (עיין במהרש"א):

שם ר' אושעיא כו' כצ"ל:

דף כג:

רש"י בד"ה ואינה נאמנת על חבירתה כו' דבשלמא אינה נאמנת דרישא כו'. נ"ב ותימה אמאי צריך רש"י לכל זה דהא הכא ליכא לשנויי הכי דאם כן איך תנא נאמנת על עצמה הרי ג"כ בלאו דיבורה נאסרה וק"ל:

תוס' בד"ה אבל הכא כו' פליג אסיפא כו' נ"ב פי' גבי עדים כדלעיל וסבר דלא מהימנא במיגו מודה ברישא כלומר בהא דרבי יהושע לא אשכחן דפליג אם כן ממילא חידוש הוא מאי דקמ"ל נאמנים גבי עדים כו' יותר מרישא דמודה ר"מ ודו"ק:

דף כד.

רש"י בד"ה אינו נאמן כו' ועוד שמוסיף עם זו כו' כנ"ל:

דף כד:

גמ' בריש העמוד בשכלי אומנותו בידו הכא נמי נמחק:
רש"י ד"ה בשכלי אומנותו בידו כו' שלמוכרה הביאה כו'. נ"ב נ"ל דה"פ ששואלין אותו אם מוכר תבואה אומר חדש הוא ורע הוא ואינו רוצה למכור אותו וכלי אומנתו הוא בידו א"כ מוכח להדיא שרוצה למכור במקום אחר שחבירו יעיד עליו להיפך ודו"ק דאי לאו הכי מאי גילוי מילתא איכא דגומלין דלמא מודה האמת וק"ל:
בד"ה אף כאן כו' בגבולין ואי סלקא דעתך כו' הד"א:

דף כה:

גמ' א"ל מאי ראית א"ל שקרא כו' כצ"ל וכן במעשים שאח"כ:
תוס' בד"ה שקרא אחריו לוי כו' שקרא אחריו לוי קטן מישראל כו'. נ"ב אבל אין לפרש שקרא לוי גדול מזה שלפניו דמנא ידע הא לא ידע אותו אם הוא גדול או לא וק"ל. (עיין במהרש"א):
בד"ה הרי שאמר כו' דאי בעי אמר אינו בנו כו'. נ"ב ויהא נאמן להאכילו תרומה ויצטרף עם אחר להשיאו אשה ובברייתא קתני דאינו נאמן להשיאו אשה והיינו אפילו ע"י צרוף כדלקמן:
בד"ה נאמן להאכילו כו' א"צ ראיה על הקטנים כו'. נ"ב פי' שהביא אשה ממדינת הים והקטנים כרוכים אחריה ומאחר שהביא ראיה על האשה א"צ ראיה על הקטנים דודאי שלה הן ומש"ה אמר ר"ל דאותה ראיה דכרוכים שהיא חזקה בעלמא אינה מספקת אלא לקדשי הגבול כו':
בא"ד וקדשי הגבול דהתם כו'. נ"ב פי' מאחר דסבר כר"י דסבר מעלין מתרומה ליוחסין א"כ כי היכי דמהני כרוכים לתרומה מהני ליוחסין ודו"ק:
בד"ה שבידו להאכילו תרומה כו' להאכילו בחייו משום דבידו כו'. נ"ב פי' כל היכא דתלוי בנאמנות כל היכא שנאמן בחייו נאמן גם כן לאחר מיתה אבל התם אף בחייו אינו נאמן רק שיכול ליתן לו אבל צד נאמנות להיות בכור לירושה לא תמצא בחיים אלא לאחר מיתה מה שאין כן הכא לענין כהונה דמהני נאמנות מחיים שיחלקו לו תרומה ודו"ק:

דף כו.

תוס' בד"ה אין בתר כו' ועוד דלמ"ד קנסא לעניים כו'. נ"ב אין להקשות מה בא להוכיח מכאן דלמא מה שאמר לעניים היינו עניי כהנים בתר דקנסינהו ולא ללוים כלל ומן הראיות דלעיל שניתן ללוים ליכא להקשות שהרי התוס' כתבו ועוד דמשמע אף בלתי הראיות דלעיל ליכא לאוקמי כר"ע ולא קשה מידי מדאמר שם מר סבר לכהנים ומר סבר לעניים משמע דאידך דאמר לעניים הייכו לעניים ולא לכהנים דבהכי פליגי דאל"כ הל"ל מ"ס לכהנים ומר סבר לעניי כהנים. תו מסקי התוס' דלר' אלעזר כו' הכי פירושא דלא תימא הלא אף לר' אלעזר בן עזריה לא אתי למ"ד לעניים וא"כ ליכא לאוכוחי מכאן דלא אתיא האי ברייתא כר"ע אלא כראב"ע שהרי מסתמא אף לר' אלעזר פליגי דמר סבר לכהנים ומ"ס לעניים וא"כ אף לר' אלעזר קשה היכי הוי חזקה על כן מפרשים דזה אינו שהרי לר' אלעזר אף בתר קנסא לעשירים כהנים ואין לומר אין הכי נמי דלרבי אלעזר אף לעשירים כהנים ועניים דקאמר אלוים שלא קנסו הלוים כל כך שלא ליתן לעניים שלהם אבל לכהנים ניתן אף לעשירים ויהיה קשה היכי הוי חזקה אף לר"א על כן כותבין זהו ליתא שהרי לכהנים אף בימי טומאתן לא ניתן להם מכל שכן לעשירים ממש אלא ע"כ אתיא כר"ע. תו מסיק ועניים דהתם אין לפרש כו' פי' דלא תימא עניים במשמעו ללוים לחוד ולא לכהנים א"כ ש"מ שאין ניתן ללוים עשירים אף לר"ע ומן הראיות דלעיל הוכחנו שניתן ללוים בתורת חלוקה כבראשונה על כן מסקי התוס' דלאו דוקא עניי לוים אלא ה"ה שאר עניי כהן וישראל א"כ ממילא נוכל לומר דעניים דקאמר לא קאי אלוים ודו"ק:

בא"ד בין עניי ישראל ולמ"ד כו' כצ"ל:

בד"ה והאמר ר' יוחנן כו' אי לאו משום חזקה דמסייע ליה לבטל הקול שהרי הקול פוסל כו' כצ"ל. ונ"ב י"מ וכי תולה עצמו בדברי עצמו דמנא ליה דהעד אינו פוסל לר"י דשמא פוסל ולא אמר ר"י דאין ערעור פחות משנים אלא היכא דאיכא עד כשר ונ"ל דלק"מ כי התוס' מפרשים שדעת התלמוד דפריך מיניה התם ס"ל פשוט דעד א' גרוע מן הקול שהקול פוסל והעד אינו פוסל אלא שהתוס' רוצים להביא ראיה על סברא זאת שכן הוא שהרי לפי האמת איתא שעד א' אינו פוסל במקום חזקה אע"פ שהקול פוסל ודו"ק:

דף כו:

תוס' בד"ה אנן אחתינן כו' אוקי תרי להדי תרי ואוקי גברא אחזקיה כו'. נ"ב זה אינו בפרש"י שלפנינו דהוא תולה הכל בחזקת עד הראשון ולא בחזקת אמו וכן פי' הר"ן להדיא:

בא"ד ונראה לר"י דתרי ותרי ספיקא כו' נ"ב ותימה לפי זה מ"ש התוס' לעיל (דף כ"ב) בד"ה תרי ותרי נינהו כו' דאוקמי האי גברא בחזקת כשרות ואמאי אינו פסול הא תרי ותרי ספיקא דרבנן הוא ופסול וכ"כ הרא"ש להדיא ואולי יש לחלק דלפסול את האדם ולעשותו רשע בעל כרחו אחזוקי ברשיעי לא מחזקינן ודו"ק. (עיין במהרש"א):

בא"ד ספק הרי זה חמר גמל כו'. נ"ב פי' ספק אם מבעוד יום או משחשיכה א"כ הוי ספק עירוב ואין לו רשות לילך אלא מביתו אלפים לצד עירוב אבל לשום צד אחר לא וכן מן העירוב והלאה וזהו חמר גמל כאדם המנהיג חמור לפניו ומושך הגמל אחריו נמצא שזה מושכו לכאן וזה לכאן ולא יכול לילך:

בא"ד וכיון דליכא חומרא כו' בחזקת אשת איש כו' כצ"ל:

בד"ה ע"י ממון כו' מייתי מידי וע"י כו' כצ"ל והד"א. :

דף כז.

גמ' אי אפשר דלא ערקה חדא מינייהו. נ"ב לפרש"י גרסי' אי אפשר דלא עקר חד מנייהו ובעיל:

תוס' בד"ה כאן בכרכום כו' ולא בא אלא לפרושי מתני' כו'. נ"ב ולפי זה נא קשה מאי פריך נתלי לחומרא מאחר שהוא בא לפסוק הלכה שואל התלמוד מנין לך כך בבירור לחלוק בין כרכום מלכות זו למלכות אחרת דלמא חיישי' כו' ולא מחלקינן אבל אי הוה רבי יצחק בר אליעזר משני מתני' אהדדי והוי מחלק בהכי לא ה"ל לאקשויי למיתלי לחומרא ודו"ק. בד"ה והלך כו' הרי אלו טהורות. נ"ב פי' טהרות הראשונות נאכלו:

בד"ה ואם נשאל זה בפני עצמו כו' דהכי אמרי' בשבועות בפרק ב' כצ"ל. ונ"ב נראה דהתוס' באין לפסוק דכה"ג הוי ודאי טומאה דלא תימא מאחר שהותרו הותרו ואין חוזר וניעור איסורו ודומה לזה חתיכת יבש שבטלה ברוב אי שרי אח"כ לבשל או להאכילו לאדם אחד ומשום הכי לא מצי להביא ראיה מב' שבילין דבודאי טמא האדם ולא שייך למימר כיון שהותר הותר כמו הכא וכן ב' אנשים שהלכו בב' שבילין ונגעו בככר נמי בכה"ג ע"כ מביא ראיה מפ' ב' דשבועות דפריך התם אר' שמעון דפוטר מאי טעמא הא טמא ממה נפשך ומשני דחולקים בידיעה והעלמה כו' מנא ליה להקשות דלמא איירי

בכה"ג קודם שהלך בשני שאל על שביל הראשון וטהרו אותו וא"כ לא אמרי' שחוזר איסורו וניעור אלא לאו ש"מ דכ"ע מודים כהאי גוונא דודאי טמא וצ"ע היטב:

דף כז:

רש"י בד"ה מי לימא תנאי היא כו' או תירוצא אחרינא. נ"ב פי' ולא נוכל לשנות שפחה נמי כעצמה דמי מדקתני כלל הכל נאמנים חוץ מהימנה משמע דדוקא קתני אי נמי (כדקמשני) [מדקתני] חוץ מהימנה ודו"ק:

תוס' בד"ה לא תתיחד כו' צריכה הימנו גט שני כו'. נ"ב ולא שייך גט ישן כלל לפי' דהתם:

בא"ד וכן משמע התם בגמ' כו'. נ"ב פי' ומה שאמר בסיפא מה היא באותן הימים כו' הוא מילתא אחריתא ולא קאי ארישא וכן לשם בתוס':

בד"ה אמר ליה כו' לא נאמר לך כלום עליו כו'. נ"ב וקשה קצת דא"כ פשיטא דאלם הוא ואין זה רגלים אלא ודאי הוא לכן היה נראה לפרש כגון שאמר אלו ואלו ידעי לי בעדות והם שתקו בפנינו ולא אמרו מידי לא יודעים ולא אין אנו יודעים וק"ל:

דף כח.

תוס' בד"ה כפר קטן נדון כמבוי וטעמא כו' כצ"ל. ונ"ב עיין בפיסקי התוס' וכן גריס הרמב"ם והסמ"ג אך האשר"י גריס שכונה לפי שהוא סבר שכונה גדולה ממבוי וק"ל:

דף כח:

גמ' ודלמא עבד כהן הוא. נ"ב תימה אמאי לא אוקי כגון דמוחזק לן באבוה דכהן הוי ונפק עליה קלא דבן גרושה ובן חלוצה כו' כדלעיל בדף כ"ו וצ"ע:

שם מאי קצצה דתנו רבנן כו'. נ"ב נראה בעיני על שם קציצת החבית נקרא קצצה:

דף כט.

תוס' בד"ה אלו נערות כו' דתנן לישא שפחה כו' כצ"ל. ונ"ב בחציו עבד וחציו בן חורין:

בא"ד שלשה סימנים הללו ראוי לדבק בהן. נ"ב רחמנים ביישנין גומלי חסדים:

בא"ד וגזרת יהושע ודוד כו'. נ"ב פי' דלא תקשי מירושלמי אף לפרש"י שפירש דוד גזר עליהן והתם אמר יהושע גזר עליהן מש"ה אמר שחדא גזירה היא אי נמי דלא תימא מאחר דיהושע לא גזר אלא בזמן הבית כדאיתא להדיא ביבמות א"כ מאי דייק אלא מעתה לא יהא להם קנס דלמא אחר החורבן לא הוו כעבדים ודוד גזר עליהם ע"א לכך אמר גזירה אחת היא ודוד גזר אף לאחר החורבן כדאיתא התם ודו"ק:

בד"ה ועל הכותית כו' וא"ת למ"ד בפרק עשרה יוחסין כו'. נ"ב פירוש הוא רבא וקאי אמה דאמרינן התם כותי לא ישא כותית כו' ורבה מפרש לעיל משום ממזרת שנתערב בהן ומאחר שהיה קשה לרבה מתחלה מאי קמ"ל דיש להם קנס מאחר דישראלית גמורה היא דאין לומר מאחר שנתערב בהן ממזרת הא קתני הכא בהדיא דאפילו ודאי ממזרת יש לה קנס פריך השתא לרבא דאמר ענד ושפחה נתערבו בהן אמאי יש להן קנס וכן משמע להדיא בתוס' דפרק ד' וה':

בד"ה ועל אשת אחיו כו' ומיהו בירושלמי מוקי לה כו'. נ"ב להא מתניתא דפטור בבתו כו' ואיירי שבא עליה אביה ואח"כ מת קודם העמדת דין והכי פי' דאילו בא עליה אחר עד שלא מת אביה ואח"כ מת הוה לדידה קמ"ל דבבתו פטורים היורשים והשתא ליכא למפרך אילו בא עליה אחר ודו"ק:

בד"ה נערה אין כו' דאסיפא דמתני' סמיך כו'. נ"ב ול"נ לפרש דדייק שפיר מדקתני במתני' אלו נערות ולא קתני אלו בתולות שהרי עיקר הקנס על ענין בתולים הוא ועוד בקרא דמפותה לא הוזכר אלא בתולה והיה לו להזכיר הלשון הנאמר בשניהם אלא דבא להשמיע לנו חדוש אלו נערות ולא קטנות שלא תאמר דקרא לא קפיד אלא אנערות ולא בוגרת ודו"ק:

דף כט:

תוס' בד"ה חילולין הוא עושה כו' כי משכח דלא תפסי קדושין באשת אב כו'. נ"ב פי' ובעי לאשכוחי עוד קרא אחרינא בשאר עריות כדי דתילף מיניה דאין קדושין תופסין בעריות ופריך כו':

בא"ד לא יליף מיניה. נ"ב ס"א הכי:

דף ל.

רש"י בד"ה בעולה לכה"ג כו' ובבעולה שלא כדרכה איירי דאי כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אי לאפוקי כו' וכן פי' ר"ח דהיינו לאו שחלץ לאחת שוב כו' לא יבנה הכי נמי כיון שבנה כו' כצ"ל. בד"ה הכל מודים כו' דחייבי כריתות יש להן קנס כו'. נ"ב ול"נ דשפיר פרש"י דקאי אמתניתין דמחייב קנס באחותו דמפקא מדר' נחוניא בן הקנה ולא תקשי דשמא אף ר' נחוניא בן הקנה מודה לענין קנס דמחייב מרבוי דנערה זה אינו דא"כ מנלן דמרבה כל חייבי כריתות דלמא לא נרבה אלא נדה דל"ת דלפטר מדרבי נחוניא בן הקנה שאין תשלומין בכרת אפילו הכי חייב קנס אבל שאר כריתות שאין בהן הויה

כלל מנ"ל דמרבי לן קרא והשתא מיושב שפיר לפרש"י דקאמר ומפקא מדר' נחוניא כו' אחר הא דרב חסדא ודו"ק:

דף ל:

רש"י בד"ה ע"י הדחק כו' ולא אחזיא לבעלה כו'. ונ"ב ס"א לבעלים:

בא"ד אהנאת גרונו ומעיו כצ"ל:

תוס' בד"ה זר שאכל תרומה כו' לרבי דאמר במיתה דחייב כו'. נ"ב פי' במזיד אפ"ה בשוגג מעל ודחייב דקאמר התוס' קאי על שגגי תרומות ושגגי הקדש וק"ל:

בא"ד דתנן התם האוכל תרומה כו'. נ"ב והוא הדין דקשה מתניתא דהאוכל חמץ של הקדש כו' אמתני' דהאוכל תרומת חמץ אי ר' נחוניא סבר כרבי ודו"ק. (עיין במהרש"א):

בד"ה לא צריכא כו' דשלא בפניו מיחזא חזייא כו'. נ"ב פי' כשלא ראה שבלעה אינה מאוסה לפניו אח"כ אם מחזירה וחזיא הוא וק"ל:

בד"ה רב אשי אמר כו' ופליג אדרבא כו'. נ"ב ותימה א"כ מאי איכא בין רבא לאביי מאחר דס"ל לרבא ממון לזה ונפשות לזה חייב ובפ"ק דסנהדרין גרסי' להדיא רבא כמו הכא כמו שכתבו התוס' לקמן וצ"ל דא"ב אליבא מאן דס"ל ממון לזה ונפשות לזה פטור כמו לרבה בפ' בן סורר ומורה ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף לא.

תוס' בד"ה נימא הגבהה כו' העביר חצי גרוגרת דרך עליה כו' כצ"ל. נ"ב פי' שהעביר כבר חצי גרוגרת ואח"כ חצי השניה והעביר אותה שניה דרך עליה למטה מג' דהוי כלבוד וכאילו השניה ג"כ נחה במקום הראשונה וק"ל:

דף לא:

גמ' לפלוג ונתני בדידה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה רב אשי אמר כו' ואתא לשנויי דמגרר ויוצא כו'. נ"ב ומ"מ נראה לפרש דלאו דוקא בא לשנויי הא לחוד דא"כ איך סידר בעל התלמוד שינויא דרב אשי בין הני שינויי דכולהו משני הא דאקשי לעיל דאפקא להיכא כו' לכן נ"ל דהוא נמי מפרש הך קושיא לעולם דאפקי' לר"ה ואיסור גניבה איכא מאחר שתפס בידיו ואיירי ג"כ שהוא נשאר בפנים כדי שיהיה מיושב נמי במאי דמצריך מגרר ויוצא ודו"ק ולפי זה מאי שמסקי התוס' ודוקא צירף למטה כו' הוא דברי התוס' מעצמם לאמיתה הענין ולאו דברי התרצן

הוא דמשום הכי משני בפחות מג' כו' הא בלאו הכי בעינא פחות מג' מאחר דבא לשנויי הא קושיא גופא לעולם דאפקיה לר"ה כו' ודו"ק היטב:

דף לב.

רש"י בד"ה בושת ופגם כו' הוא ופגם כו' הד"א:
בד"ה ואי ממונא כו' לא הותרו מכללו לב"ד. נ"ב פי' הלאו שלהן וק"ל:
בד"ה מלקות צ"ל ומלקות:
תוס' בד"ה דאין לוקה ומשלם כו' דמבושת ופגם שהן ממון כו'. נ"ב פירושו ס"ל כל היכא שאמור במשנה משלם קנס סתמא היינו כל מה ששייך עם הקנס דהיינו בושת ופגם וכל השייך עמו ודו"ק:
בא"ד מכדי רשעתו השתא אית כו' כצ"ל:
בא"ד בסופו דסבר לוקה ומשלם כו'. נ"ב פי' אפילו בקנס:
בד"ה שכן יש בהן כו' קשה דא"כ כו'. נ"ב ול"נ ליישב דמשום הכי פרכי' הכא צד חמור לפי שלא באנו למילף שום דין מחדש אלא דלא ידעינן הי מתרתי נעביד החמור או הקל ומש"ה פרכינן שפיר הצד השוה שבהן שיש בהן צד חמור ומש"ה עבדינן החמור או איפכא משום צד הקל שבהן עבדי' הקל ומש"ה מיושב שפיר דפריך הכא מה להצד השוה שבהן שיש בהן צד חמור והתם בסוטה מסיק להדיא ורבי יוחנן בן זכאי צד חמור לא פריך וכן במכות אליבא דרבי יוחנן וא"כ אמאי פריך הכא בסתמא ולא אמר הניחא אלא כדפרישית ודו"ק:
בא"ד הואיל וישנן בראיה כו'. נ"ב פ' ד' מיתות והכי פירושו שלא עשו שום מעשה אלא שמעידים שכך ראו וק"ל:

דף לב:

גמ' תחת תחת גמר כתיב הכא כו'. נ"ב וליכא להקשות א"כ למה נבעי תרי קראי חד לחייבי לאוין וחד לחייבי כריתות תיפוק ליה חייבי לאוין מהכא דהא ילפינן בגזרה שוה דתחת דמשלם ולא לוקה אלמא דחייב אף אחייבי לאוין ונראה דלק"מ דמהכא לא הוה ילפינן שחייב בבעל איסור חייבי לאוין שאינה ראויה לקיימה אלא ה"א כל שאינה ראויה לקיימה פטור וג"ש ילף היכא דבעל נדה שהוא חייב מלקות אפילו הכי משלם ולא לוקה משום שראויה לקיימה ודו"ק. (עי' מהרש"א):
תוס' בד"ה מכדי כתיב ועשיתם כו' כדנפקא לן בחובל מעין תחת עין כו'. נ"ב פי' שאינו ממש אלא ממון וה"ה יד ביד:

בא"ד נפקא בהחובל נזק כו'. נ"ב פי' תשלומי ממון:
בא"ד עין תחת עין ממש. נ"ב פי' גבי חובל:
בא"ד אלא אייתר יד ביד כו'. נ"ב ואיידי דכתב יד ביד כתב נמי רגל ברגל עין בעין גמרא:

דף לג.

גמ' ומותרה לדבר חמור הוי מותרה כו'. נ"ב ותימה נהי דאמרינן מותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר קל מ"מ הכא אמאי חייב שיכול לומר לא הייתי יודע שיש מלקות בהכאה שאין בה מיתה וצ"ל דמסתמא איירי בסתם בני אדם שיודעים שיש לאו בהכאה ואפילו הכי בעי התראה כדי שיתיר עצמו לכך ולא כר' יהודה דאמר חבר א"צ התראה אלא כרבנן דרבי יהודה דכולהו בעי התראה ומשום הכי אמרינן מותרה לדבר חמור כלומר שהתיר עצמו לדבר חמור כ"ש שהתיר עצמו לדבר קל ודו"ק:
רש"י בד"ה לכדאביי כו' נתחדשו תחת כו'. נ"ב ס"א נתחייבו תחת:

דף לג:

רש"י בד"ה דלמא בשוגג כו' נמי לא קטלא אלא כו' כצ"ל:

דף לד.

גמ' מאי טעמא דרבנן דפטרי כו'. נ"ב וצ"ע מ"ש דהמקדש באסורי הנאה דרבנן דאינה מקודשת ומפקיעין איסור אשת איש משום דלא הוי ממון א"כ ה"נ נימא דהוי שחיטה שאינה ראויה ולפי דברי הרא"ש שחילק דוקא בחמץ משש שעות ולמעלה דשייך ביה איסור דאורייתא כו' הכי נמי יש ליישב הכא כה"ג אבל לדעת הרמב"ם שמשוה כל איסורי דרבנן ואינו מחלק צ"ע ודו"ק:

דף לד:

רש"י בד"ה פטור דקיי"ל כו' ולא ס"ל כר' נתן כו'. נ"ב וליכא למימר מכיון דאגבהה נתחייב בקרן דהא מסקינן לעיל (דף ל"א) דאמרינן הגבהה צורך הוצאה היא ופטור אם לא שעמד כו' ור"ל:
תוס' בד"ה אבל ארישא לא כו'. וי"ל דהתם פשע בה האב שהיה כו' כצ"ל:

דף לה.

גמ' בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו והאי כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה מה מכה בהמה אין לך בו חילוק לפטור אף מכה אדם אין לך בו חילוק לחיוב כצ"ל. ונ"ב ס"א:
תוס' בד"ה ומי איכא למ"ד כו' דמפקא מדרבי ורבנן בכונה מילתא כו'. נ"ב פירוש ולפי זה אתי שפיר אף דמפקא נמי מתנא דר' ישמעאל להדיא דאמתני' סמיך לאפוקי לפי' ר"י צ"ל דמפקא מרבי חגא מדרומה וחזקיה עיקר לגביה ולפי זה אי הוה רבי ישמעאל פליג עליה פשיטא דלא הוה עיקר לגביה ודו"ק:
בד"ה אף מכה אדם כו' להכי איצטריך למיכתב כולהו כו'. נ"ב אבל השתא דאשכחן פטור ממון גבי מיתה מעליו א"כ ע"כ הא דאם לא יהיה אסון ענוש יענש פטורא קאמר הא אם יש אסון לא יענש ולא אמרי' הא אם יש אסון מחייב מיתה וכופר ודו"ק. (עיין במהרש"א):
בד"ה רבא אמר כו' וגמר התם חייבי מיתות ב"ד מרוצח רוצח כו'. נ"ב פי' מיתה מגלות:

דף לה:

רש"י בד"ה מאן תנא כו' ונהי נמי דלית להו אסון אסון למיפטריה כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה מתניתין כמאן כו' משלם ממון ומיפטר ממלקות כו'. נ"ב ההיא סברא לקוחה מחייבי מיתה כגון נתכוין להרוג את חבירו והרג את האשה דלרבי חייב ממון בדמי האשה ופטור מממון אחר כגון דמי ולדות כדפירשו התוס' לעיל בתנא דבי חזקיה ולפי זה הא דמשני לעיל לא [צריכא] דבהדי דמחייה קרעיה לשיראין דיליה תו לא צריך לשנויא דלעיל אם אינו ענין כו' אלא איירי בהכאה שיש בה שוה פרוטה וקרע שיראין דפטור מדמי אחר אף דמשלם ממון של חבלה ומיפטר ממלקות כי הכא גבי קנס וק"ל אבל התוס' אינם מוכרחים פה לחלק בכה"ג והיו יכולין לומר דעולא שפיר סבר כריש לקיש דכל חייבי מלקיות שוגגין פטורין חון מהני תלת דהיינו חובל ועדים זוממים וקנס מג"ש דתחת כמו שפירשו התוס' לעיל ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף לו.

רש"י בד"ה עריות כו'. בכריתות שניות כו' הד"א:
תוס' בד"ה החרשת והשוטה כו' השתא דמשנתארסו נאנסו ורשב"א הקשה לפי' ר"י כו' כצ"ל. ונ"ב לפי גירסא שמצא ר"י בספרים לא מקשה מידי מאחר דיש להן קנס אלמא דלא מוקמינן לה בחזקת מוכת עץ ויש להם טענת בתולים לכ"ע אלא לפי גירסא שלנו הקשה רשב"א לפי שסבר דיש לחלק שפיר בין קנס לטענת בתולים בשלמא לענין קנס

מוקמינן להו אחזקתייהו דאין להו בתולים ואינן מוכת עץ אבל היכא שמצא פתח פתוח טפי אית לן לומר שמוכת עץ מלומר שנבעלה בזנות ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף לו:

רש"י בד"ה אלא יצא כו' ולא שאמרו עליה שנבעלה דאם כו' כצ"ל:
בד"ה בשלמא כו' הואי אלא לגבי שטר אם כו' הד"א:

דף לז.

רש"י בד"ה דייה שעתה כו' גזור מפקידה לפקידה כו'. נ"ב מפקידה לפקידה פי' מבדיקה הראשונה ואם היתה פחותה מעת לעת לא מטמאינן אלא מפקידה לפקידה והיכא שטבלה עצמה מסתמא נמי בדקה מטומאת נדה וחשיב כפקידה אי נמי טבילה חשיב ליה כפקידה דהא קמי טבילה לא מטמאה ודו"ק:
תוס' בד"ה צריכות להמתין כו' כיון דאין הטעם משום דלא גזרינן כו' כצ"ל. ונ"ב פי' דס"ס ר"י גזר בקטנה דגיורת ובקטנה דבת ישראל לא גזר אפילו בנשואין ושמואל גזר בקטנה דבת ישראל בנשואין ובגיורת לא גזר בקטנה ושרי על זה כתבו שאין הטעם משום דלא גזרי' כו' ודו"ק:

דף לז:

רש"י בד"ה וצריכי כו' איסוריה אבל כו' הד"א:
תוס' בד"ה ואח"כ כו' מנקם ינקם כו'. נ"ב פי' דכתיב בעבד כנעני וילפינן מחרב נוקמת נקם ברית ואין לומר דבריז ליה מיבריז דכתיב לפי חרב ומנא לן מן הצואר דכתיב ואהבת לרעך ברור לו מיתה יפה וק"ל:
בד"ה לפי שמצינו כו' יסקל כבעלים ולשתוק א"נ וגם כבעליו יומת כו' כצ"ל. ונ"ב ס"א א"נ לכתוב וגם בעליו ותו לא:

דף לח.

בד"ה אמר רב אשי כו' נפקי כולהו מתנא דבי חזקיה כו'. נ"ב פי' דיליף ממכה בהמה ודו"ק:
בא"ד לא איצטריך כל חרם להכי כו'. נ"ב פי' ומאחר דלא בעי כל חרם לסימא את עינו והרגו בדבר אחר ונפקא מתנא דבי חזקיה ה"ה דנילף נמי קרע שיראין והכל בכלל מה מכה בהמה כו' בשלמא היכא דילפינן סימא את עינו והרגו בדבר אחר מכל חרם אלמא

דלא ילפינן ממכה בהמה אלא מה שהוא בהכאה אחת א"כ כ"ש דשיראין לא נוכל לילף מיניה וא"כ יהיה חייב ובתר הכי פריך וא"ת ונימא דאתי קרא דכל חרם לשיראין ולא נילף ממכה בהמה אלא מה שהוא בהכאה אחת וסימא את. עינו כו' נילף נמי מאידך תנא דבי חזקיה ודו"ק:

דף לט.

רש"י בד"ה שמא יעשה כו' פוחת השני את צורת הראשון ודומה כו' כצ"ל. ונ"ב כאשר ' הגהתי הוא בפרש"י פרק נושאין על האנוסה (יבמות דף ק"א) ע"ש וכן להדיא בתוס' דהמפלת דף כ"ה ע"ש:

בד"ה פחות כו' שנה הס"ד:

בד"ה ויתר על כן כו' דהא ותמות קתני. נ"ב ותימה הא מסיק בפ"ק דיבמות דשמא תמות אלא עיקר קשיא דבנים הרי הן כסימנין ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף לט:

תוס' בד"ה אין לי כו' וה"ה לזה כו'. נ"ב פי' דלא תימא מאחר שבא עליה בזנות יכולה לעכב אפילו נגד אביה ודו"ק:

בא"ד מ"מ מועיל מיאונה כו'. נ"ב פי' אף שאינה יכולה לעכב מ"מ יש לקיים מקרא של עכוב גבי דידה כגון יתומה ובוגרת ולא תקשי פשיטא א"כ יהא חוטא נשכר דקמ"ל אף שהיא מעכבת מ"מ משלם קנס נע"כ וכן העכוב שנכתב גבי אביה לא לאשמועינן שיכול לעכב אלא אף שאביה מעכב מ"מ משלם הוא הקנס וק"ל:

דף מ:

רש"י בד"ה מאי נפקא ליה צ"ל [קודם] הדבור לעבדו מאי נ"מ לכל אדם בבעילתה אם בעולה היא הואיל ולמלאכה קיימא [ולעבדו] מאי נפקא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה הא לאו הכי כו' בבת עונשין כתיבא. נ"ב כדכתינ ואת הנערה על דבר אשר לא צעקה:

דף מא.

גמ' מן העליה ואם איתא ליתני נמי הא שהתם כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה לא ניחא להו כו' וב"ד אין עליהם לעשות דבר כו' כצ"ל. ונ"ב ס"א:

בד"ה לאו בחזקת שימור כו' אפילו ניזקא דלאו אורחיה כו'. נ"ב פי' קרן:

בד"ה תשלומי נזק כו' דתנן בבא קמא כו'. נ"ב לפום ריהטא לא דקדק אלא הכי הוא מדלא קתני חבתי בנזקו דמשמע שהמזיק ישלם שור גמור חי והוא יטול את הנבילה אלא קתני חבתי בתשלומי נזקו דמשמע השלמה שיטול הניזק את הנבילה והוא ישלים מה שפחתו מיתה אבל ממה שתנא בסיפא משלם תשלומי נזק לא דקדק דא"כ תרוייהו ל"ל ותו בהאי סוגיא גופא דף ט"ו גבי הא תנא ליה רישא תשלומי נזק מלמד שבעלים כו' פרש"י חבתי בתשלומי נזקו כו' נ"ל:

תוס' בד"ה לא נצרכה כו' מ"מ כיון דזכי ליה רחמנא כו'. נ"נ ול"נ אפילו בלא שינויא דתוס' מ"מ הוא בתשלומין דלפעמים הפחת של נבילה הוא יותר הרבה מכל ההיזק וקמל"ן דלא תימא שיאמר הניזק נהי דפטור אתה מן ההיזק מ"מ יהא עליך לטפל בנבילה שהרי סוף סוף ממך בא לי ההיזק וק"ל:

דף מא:

תוס' בד"ה ואי תפס כו' ודוחק. נ"ב פי' לחלק כן דכה"ג לא מיקרי דן דיני קנסות כדעת הרא"ש בבבא קמא נ"ל:

דף מג.

רש"י בד"ה בתו ניחא ליה כו' לבד מפרנסתה. נ"ב נ"ל פי' עישור נכסים כלומר ניחא שתהיה לה יותר מעשור נכסים שקרוי פרנסה כדי שתמצא להנשא ודו"ק:

תוס' בד"ה עשו אלמנה כו' דוחה את הבנות ולא הבנות כו'. נ"ב פי' אלא שניהם יאכלו יחד עד כלות הנכסים וק"ל:

דף מג:

רש"י בד"ה כיון כו' תגבה השניה אלא כו' כצ"ל:

[**פי'** על תוס' ד"ה טעמא דהשיאה כו'. עיין בסוף המסכת]:

תוד"ה ומיגבא מאימת כו' דדוקא בהך דמיירי ר"י בה במארס את בתו כו' כצ"ל. ונ"ב ול"נ דשפיר ידע דארוסה גובה ממשעבדי בתקנה דרבנן אלא דמיבעי ליה היכא דנשאת אי אמרי' מחלה לשעבודא קמא או לא כמו שפי' רש"י בסוף ורו"ק. (עיין במהרש"א):

דף מד.

גמרא מדלא כתב לה אוסיפית לך מאה אמאתים אחולי כו'. נ"ב ואז אינה טורפת כלל ממשעבדי וק"ל:

תוס' בד"ה משום דינא דבר מצרא ויצניע כו' לענין דרך כו'. נ"ב פי' ואיירי שמכר לו את החיצון ושייר לו את הפנימי כדאיתא התם והיכא שלא מכר לו את החיצון והלוקח ג"כ הוא מצרן א"כ בודאי ביטל שני את הראשון וק"ל:

בד"ה איכא בינייהו כו' הואיל והוא מודה כו'. נ"ב פי' אפילו הן באין ומעידין על חתימתן א"נ פסולים לו להעיד בשום עדות אבל לפי א"נ שכותבים התוס' אין פוסל אלא השטרות שיש לו מחתימתן וק"ל:

דף מד:

רש"י בד"ה מאן ימאן כו' ויתומה לא איתרבאי הכא כו'. נ"ב פי' תוכל לאוקי קרא אבוגרת שיכולה לעכב תוס' דף ל"ט:

תוס' בד"ה ואימא לרבות כו' דבעינן הורתו ולידתו בקדושה כו'. נ"ב לאו דוקא קאמר דהא דרשינן להדיא בריש מצות חליצה מקרב אחיך עד שיהיה אמו מישראל וכן כותבים התוס' גופא לקמן. ועוד א"כ נימא דקרא אתא גבי חליצה דבעינן אמו מישראל ומנא לן אף אביו אלא לאו דוקא קאמר ודו"ק:

בד"ה א"כ כו' שלא ילקה ולא ישלם כו'. נ"ב פי' היכא דהוי הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה דאל"כ הא קרא כתיב ומתה למיתה נתרבתה ולא לקנס ודו"ק:

בד"ה הא כל מקום שנאמר נער כו' כצ"ל:

בא"ד ואומר ר"י כו'. נ"ב מה שמקשין העולם דברי ר"י אר"י דלעיל שכתב דגמרי' קנס ממיתה נראה בעיני דלא קשה כל כך דכל מה שכתב ר"י לעיל והכא הכל הוא לרווחא דמילתא באת"ל לעיל קאמר והשתא אתי שפיר כו' באם תמצא לומר דגמרינן מהדדי כדמוכח לקמן לכאורה אפ"ה מיושב השתא שפיר וכאן כתב לרווחא דמילתא דלא איצטריך למימר דילפינן קנס ממיתה ואפ"ה אתי שפיר ולפ"ז לא תצטריך לשנויי דבתולת ישראל אתי למעוטי מלקות ומאה כסף כדי שלא יקשה בתולת ישראל ל"ל משום דלא גמרי' מהדדי ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף מה:

גמ' אשכחן ע"ז נערה המאורסה מנא לן כו'. נ"ב פי' היכא שהיתה ראויה לפתח בית אב ואין לה פתח בית אב מנא לן דבעינן שער כו' ומשער דנערה מאורסה לא ילפי' דשאני התם דלא בעינן אלא שער ולא פתח בית אב ודו"ק:

רש"י בד"ה והוא שבעל כו' עליו ומלקות דמוציא שם רע חידוש הוא ומויסרו כו' כצ"ל:

דף מו.

רש"י בד"ה שלא כו' עריות במוציא כו' הד"א:

דף מו:

רש"י בד"ה יציאה דכוותה כו' בפדיון גרעונה דמגרעת עמו ויוצאה והמותר נותנת לו אף כי קאמר כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה יציאה כו' מהאי קרא דכספא כו' דהשתא אביה שקיל כסף כו' כצ"ל:

דף מז.

גמ' מסר לה והא כו' אלא כי איצטריך כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה משום איבה דכיון דאיהו חייב כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה משום כו' צריך לחזר על הפתחים כו' כצ"ל:
בד"ה דמסר לה בשבתות כו' נשואין בלא סעודה כו'. נ"ב ותימה הא תניא להדיא בפרק אלו מגלחין מארסין אבל לא כונסין ואין עושין סעודת אירוסין וצ"ל דמפרש הא דאמר אין כונסין היינו עם האירוסין אבל אם אירס כבר אין איסור בכניסה לחוד בלא סעודה וא"ל א"כ אמאי לא משני נמי הא דהחולץ דנשואין בלא סעודה איכא שמחה היינו עם האירוסין משום דמשמע לישנא דהתם דאפילו נשואין לחוד אסור דקתני מונעין מלארס ומלכנוס דמשמע כל חדא אסורה וק"ל ומ"מ כל הפוסקים לא ס"ל הכי ואסרו אפילו כניסה לחוד נ"ל. (עיין במהרש"א):

דף מז:

רש"י בד"ה ואיפוך אנא כו'. נ"ב מה שפרש"י שקאי אמזונות ואפדיון פי' התוס' לקמן שקאי אפדיון וקבורה וסוברים שכך הפשט בלי ספיקא והקשו ממנו על פרש"י שפירש שם דף נ"ב ד"ה רצה אינו פודה:
תוס' בד"ה שלא כו' על הנותן יש לו כו' כצ"ל:

דף מט.

גמרא חייב ובתו נמי כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ה"ג ואימא כו' בעיא בעלמא היא ואינה קושיא כ"כ כו' כצ"ל. ונ"ב משמע אבל קצת קושיא כלומר לדבריהם איכא בעיא לשאול ואם כן למה לא ישמיע התנא מבעיא זו ודו"ק:

דף מט:

גמ' בסוף העמוד איבעיא להו הלכתא כו' כצ"ל:

דף נ.

גמ' לבזבז יותר מחומש ולא כו' כצ"ל:
שם תנא מיניה מ' זמנין כו'. נ"ב נ"ל שהדין היה שונה ממנו ולא כמו שפי' רש"י וכהאי גירסא איכא לרוב בתלמוד שקאי על הדין ואפשר גם רש"י דעתו כך אלא שקשה לו למה לא תנא מיניה מיד קודם ששאל מאן מרה דשמעתא אלא משום שלא חש לו דסבר דליתא כהלכתא עד ששמע שאדם גדול אמרה קבלה וכן פי' רש"י תנא מיניה לפי שר' יוסי בר חנינא מרה הוא כלומר משום הכי קבלה ושנאה מ' זימנין נ"ל:
רש"י בד"ה וספי ליה כו' הלעיטהו תורה כצ"ל והס"ד:
תוס' בד"ה הבעל מוציא כו' אין לי בנכסייך ובפירותיהן אבל אם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך אין לומר כו' כצ"ל. (עיין במהרש"א):

דף נ:

גמ' בפומבדיתא ואגבי רב חנא בר ביזנא כו'. נ"ב פי' במטלטלי:
שם אלא מדת רחמנות כו'. נ"ב נ"ל פי' שהיה כופה בדברים ודו"ק:
רש"י בד"ה דלמא כתובת בנין דיכרין כו'. דתנן ר"ש אומר כו'. נ"ב פי' ואף רבנן מודים ולא פליגי אלא במותר דינר עיין לקמן (דף נ"ג ע"א) בהגהתי:
בא"ד להלכתא בנין כו'. נ"ב ס"א לכתובת:
בד"ה דחזי לבודיא הקרובות ליגדוד כצ"ל. ונ"ב מלשון הגודד בתמרים וכן בערוך ערך גד והוא מלשון גודו אילנא:

דף נא.

גמ' סוף סוף כל העומד ליגזז כו'. נ"ב בערוך גריס כל העומד ליגדד כגדוד דמי. רש"י בד"ה אינו רשאי כו' בפדיונה משנשבית. נ"ב ולפי טעם זה קשה א"כ היכא דנשבית בחיי בעלה שאין היורשים חייבים לפדותה כדלקמן ומאי טעם הלא כבר נשתעבד משנשבית

לכן נראה דעיקר הטעם כמו שפירשו התוס' לקמן (דף נ"ב ע"ב) בד"ה אמר הרי גיטה וכתובתה כו':

דף נא:

רש"י בד"ה והמקבל עליו לזון כו' אף היא אין גובה כו' כצ"ל:
בא"ד מוקמינן לה התם בשקנו מידו כו'. נ"ב ומיירי ג"כ שקבל עליו לזון ה' שנים דהוי קצובין וק"ל:

דף נב.

גמ' דהיינו אלמנה לכ"ג כי פליגי כו' כצ"ל:

דף נב:

גמ' אדם ויתן לבתו כבנו כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה תרי קולי כו' לימכר בשוה. נ"ב ס"א בשוק:
בד"ה ותיגבי ממטלטלים כו' כשם שאין הבנים כו'. נ"ב אף שר"ש אמר להדיא במתניתא דבעינן נכסים שיש להן אחריות יותר על שתי הכתובות דינר וכן הביא רש"י לעיל ונראה דמשום הכי הביא רש"י דברי האמורא דלא תימא הא רבנן פליגי על ר"ש אבל השתא שמעינן דאף רבנן מודו ולא פליגי אלא בהאי דינר דלא בעי ממקרקעי לרבנן וק"ל עיין שם:
בד"ה בי אבא סוראה כו' שאין מטילין לכיס אחד כו'. נ"ב אין זה לשון גמרא אלא הכי פירושו כגון רב פפא ואשתו שלא היו מטילין לכיס אחד כי אשתו היתה עושה מלאכה לעצמה וקאי אמעשר שנפדה בג' לקוחות ומיבעי ליה ג' מטילין לכיס אחד מהו ופשיט מאיש ושתי נשיו שפודין אותה ודחי דלמא כגון רב פפא ובת אבא סוראה פי' דלמא האי דקתני איש ושתי נשיו איירי באין מטילין לכיס אחד כגון רב פפא כו' (פרק קמא דף ט"ו):

דף נג.

רש"י בד"ה ולא מיטמאה לו כו' אם רוצה היא לטמאה כו' כצ"ל:
בא"ד אפילו כהנת דבני אהרן כתיב כו'. נ"ב עיין בפרק ד' אחין בפי' רש"י דף ל' שלא פירש כן:

דף נג:

תוס' בד"ה בת יבמה כו' אינון יתבין כו' משני דכל תנאי כו' כצ"ל:

דף נד:

רש"י בד"ה כ"ש כו' אם אמר קרקע זו למזונותיך כו'. נ"ב תימה והלא למזונות אף רבי יוחנן מודה א"כ האי עובדא הוי בע"כ שאמר במזונות ודו"ק:
בא"ד קרקע זו להעדפה כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה ארבע מאה כו' דהתם נמי מסיק מחמרא ליפות את כחו כו'. נ"ב פי' שאם בחמיץ מקצת יין שלא יוכלו למימר שלך החמין משום הכי לא קאמר חמרא ואי הוה אמר דמי חמרא אם היו מוכרים ואבדו המעות יאמרו שלך הוא נאבד לכך אמר מחמרא דמשמע יין ודמיו:
גמרא קמ"ל אם רוצה להוסיף כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה יסבון כו' בנין דכרין. נ"ב משום אינצוויי:

דף נה.

תוס' בד"ה יסבון כו' בנין דכרין. נ"ב משום אינצוויי:

דף נה:

תוס' בד"ה ובתרומת מעשר כו' משום דשבת קובעת למעשר כו'. נ"ב נ"ל לפרש לאו דוקא שעם הארץ יודע שהשבת קובעת למעשר אלא מפני שראה עם הארץ שאוכלין בימי חול בעראי בלא מעשר ובשבת נזהרין והוא לא ידע חילוק דשבת קובעת אלא סבר שעיקר חיוב ואזהרת מעשר הוא בשבת ולא בחול וק"ל ומש"ה קאמר שפיר רבי שמעון לרבנן כשם שאימת שבת כו' ר"ל שהרי בתרומה גם כן נזהרין מאכילת עראי ודו"ק. (עיין במהרש"א):
בד"ה מתנת שכיב מרע כו' שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה כו'. נ"ב פי' מתנת בריא ולא יכול לחזור בו מאחר דשייר הוי מתנת בריא כי מתנת שכ"מ אינה אלא בכולה וק"ל:
בא"ד דקאמר שמואל אפילו אין כאן שטר כלל כו'. נ"ב לכאורה נראה לפרש דוקא לשמואל הוא דאמרינן הכי אבל לרב בע"כ צריך שטר דאי לאו שטר שכתוב בו כדקציר ורמי על ערסיה לא הוי ארכביה אתרי ריכשי אלא הוה כמתנת בריא לחוד וליתא אלא ה"ה לרב כמ"ש רשב"ם לשם להדיא וכן ההצעה לשם שטר שכ"מ שכתוב בו קנין וה"ה

אם אין כתוב קנין בתוך השטר או אפילו אין כאן שטר כלל אלא שכיב מרע שהזכיר צוואת שכ"מ כשחלק כל נכסיו וגם הקנה אותם בקנין סודר למקבל מתנה אבל אורחא דמילתא נקט שדרך לכתוב הצוואות והקנינין בשטר כדי שלא תשתכח הצוואה ואפילו לשמואל דאמר לא ידענא מה אידון בה שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ה"ה אם לא נכתב הקנין בתוך השטר כו' ודוקא לפי' רשב"ם הוא דאמרינן הכי דאפילו אין כאן שטר כלל כמו שפירשנו אבל לפירוש ריב"ם בע"כ צריך שטר אבל בלא שטר אין הקנין מגרע כלל אף לשמואל ולא עביד ריב"ם לעיל לשמואל כ"ש אלא בשלא כתוב הקנין בשטר דכ"ש הוא מדרב דס"ל כשכתוב בשטר ארכביה אתרי רכשי ואפילו הכי פליג ואמר אין שטר לאחר מיתה כ"ש כשלא כתוב בו הקנין דאמרינן הקנין גורם שלא היה דעתו להקנות אלא בשטר כו' אבל בלא שטר כלל הקנין לא מעלה ולא מוריד בין לרב בין לשמואל וכן מוכח שם להדיא בפירוש ריב"ם ודו"ק:

בא"ד מדשמואל דאמר כותבין ונותנין כו'. נ"ב פי' שכ"מ שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת:

בא"ד דאי בקנין קאמר כו'. נ"ב אין הפירוש דלאו בקנין קאמר דהא שמואל בהדיא דוקא משום קנין פליג אדרב אלא ר"ל דאי הטעם תלוי משום קנין לחוד אבל בלא קנין לעולם הוי מתנת שכ"מ זה אינו דכ"ש הוא דמה טעם מגרע הקנין אלא משום דלכתיבה עומד כדפרישית כ"ש אם מזכיר להדיא הכתיבה ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף נו.

תוס' בד"ה הרי זו מקודשת כו' מכוין אמר אם סגי כו' ואין מתכוין לעקור אית לן כו' כצ"ל:

דף נו:

תוס' בריש העמוד נזקין וערכין נימא כו' נמחק וערכין ונ"ב נ"ל ט"ס הוא דלא שייך מחילה לגבה שהרי הוא להקדש ומי ימחול עליה וק"ל:

בא"ד אבל גבי איסורא לא בעינן האי טעמא כו'. נ"ב והשתא לא צריכא להא דאין נזיר לחצאין וק"ל:

בא"ד והא דמפרש התם בגמרא כו' נ"ב לאו על משנה זו אלא על משנה דלעיל מיניה דף קכ"ז איש פלוני בני בכור לא יטול פי שנים איש פלוני בני לא יירש עם אחיו כו' והיא היא ודו"ק:

דף נז.

רש"י בד"ה הא קמ"ל כו' ואינך תרי. נ"ב ס"א והנך:
בד"ה ולא נשאו כו' ואיידי דתני כו'. נ"ב עיין בריש פ"ק:

דף נז:

רש"י בד"ה דבתולה כו' משעת אירוסין. נ"ב פי' בבוגרת:
תוס' ד"ה ואין דנין כו' משום דכתיב אצל ירח. נ"ב ואין זה דומה לחדש ימים דהתם הוא שם התואר לפי שהוא מתחדש כל שלשים יום והיינו חידוש שלשים ימים משא"כ בירח שהוא שם העצם וק"ל:
בד"ה מאי לאו כתבועה דבתולה כו' דאז לא הוי בגר כתבועה כו'. נ"ב פי' הוא סברת ר"י בעל התוס' דס"ל היכא דנתקדשה קודם שבגרה דדינה כשאר בתולה ויש לה י"ב חדש מעת התביעה אפילו שהתה כמה שנים בבוגרת קודם שתבעה אבל ר"ת ס"ל לעולם בגר כתבועה ואם התביעה קודם מונין י"ב חדש מן התביעה ואם בגרה קודם מונין י"ב חדש משעה שנתבגרה וכן דעת הרמב"ם והטור. (עיין במהרש"א):

דף נח.

גמרא נותנין לה שתי ידות של תרומה כו'. נ"ב סימן לדבר סתם אשה רואה מל' יום לל' יום דהיינו ג' ראיות וז' נקיים דהיינו י' ימים שליש טהרתה ודו"ק:
תוס' בד"ה הנהו קלא כו' בפרק המוכר פירות דפריך שם הגיעו לאו משום דרובא הכי איתניהו וש"מ דאזלינן בתר רובא ומאי פריך דלמא המוציא מחבירו עליו הראיה אלמא מיירי כו' כצ"ל. ונ"ב יגעתי ולא מצאתי כי בקשתי ואיננו ואין זה אלא חסרון ספרים והוא כמו שהגהתי והכי פירושו היכי יכול למידק דאזלינן בממונא בתר רובא דלמא לאו משום דאזלינן בתר רובא אפילו הוי כמחצה על מחצה אפ"ה הגיעו דהמע"ה אלא בודאי דפשיטא ליה דאיירי שלא נתן הדמים עדיין ואפשר דלישנא הרי שלך לפניך דקתני בסיפא ולא קתני הרי זה מקח טעות משמע הכי וכן מצאתי בחידושי הרמב"ן. (עיין במהרש"א):
בד"ה ואפילו כולן כו' חוץ מיום אחד משמע כו'. נ"ב וקשה מה יעשה ר"ת בסיפא כולן בפני יבם חסר יום אחד דליכא למידק הא כולן בפני היבם אוכלת דהא קתני רישא היבם אינו מאכיל והשתא כל שכן הוא בעיני דהא כולן בפני הבעל חוץ מיום אחד איכא לדחוק ולפרש כפרש"י הא כולן בפני הבעל הוי מיהא אוכלת בפני הבעל אפ"ה

לא סבירא ליה לר"ת לדחוק הכי ודייק מינה כל שכן גבי יבם וצ"ל דלא גרים הך בבא אחרונה וכן ברי"ף ורא"ש וכל ספרי המדויקים ראיתי שאינו ומש"ה פירשו התוס' לקמן דגרסינן [לא] זו אף זו קתני ואף שבירושלמי שלפנינו כתוב האי בבא דכולן בפני היבם כו' בע"כ בירושלמי שלהם לא היה כתוב כך שהרי התוס' כתבו בשם הירושלמי לא זו ששה חדשים בפני הבעל כו' אלא אפילו כולן בפני הבעל חסר יום אחד ובירושלמי שלפנינו כתוב אלא אפילו כולן בפני היבם חסר יום אחד אלא בע"כ טעות סופר הוא נ"ל. (עיין במהרש"א):

דף נח:

גמ' בשאינה ניזונת אי בשאינה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה עיקר כו' שיזון איש את אשתו והדר תקון להו מעשה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה לאחר שאתגייר כו' והא לאחר שאתגייר כו'. נ"ב נ"ל דלאו דוקא מאתגייר פריך דהא בידו הוא כל שעה ומיד נעשה אלא מאשתחרר קפריך ודו"ק:

דף נט:

רש"י בד"ה הקדש כגון כו' כדתנן בערכין כו'. נ"ב פ' שום היתומים והכי פירושו הבעל חוב מוסיף עוד דינר ומלוה ללוה כדי שיפדה הנכסים אף על פי שאינם הקדש אלא משום דר' אבהו כו':

תוס' בד"ה שדה זו כו' ואמר ליה רבא כדיניהם עבידנא לך כו'. נ"ב דכל אימת דלא מסלקי בזוזא לא שקלי אגרא ביתא אנא נמי לא שקילנא עד דמסלקנא כו' פי' שאכוף את העובד כוכבים לשלם לך מעותיך וק"ל:

בא"ד כדמוכח בערכין כו'. נ"ב פי' דחל עליו הקדש וצריך לפדותו אם יש לו ואם אין לו מוסיף עליו דינר כו' דאלמוה לשיעבודא דבעל חוב וק"ל:

בד"ה קונמות כו' מבעל חוב ע"י קונם כו'. נ"ב פי' והוא יהנה מהם מה שאין כן בהקדש וק"ל:

דף ס.

גמ' ואין דם מהלכי שתים טמא כו' כצ"ל:

דף ס:

גמ' בני גירדני כו'. נ"ב פי' שנמרט שערות ראשם וי"מ בעלי גרב ערוך:

דף סא.

גמ' אע"פ שאמרו ארבע יושבת כו' כצ"ל:
רש"י בסוף העמוד מושיב המזון לפני השרים כו' כצ"ל:

דף סא:

גמ' האי פסיל למיכל מלכא אמרו כו' קמה ואמר לה כו' רשב"ג אומר אף המדיר כו' קיסנייתא דנדרשיר כצ"ל. ונ"ב הרי"ף גריס בגורייתא קיטנייתא ונדרשיר אבל בגירסת הערוך הוא קסנייתא וקאי אנדרשיר ומש"ה ראוי לגרום דנדרשיר והוא לשון שחוק של קוביות שקורין נדרש כן בערוך בערך קטן וקיסנייתא הוא מלשון קסמים שקורין (פריטשי"ן בל"א):
רש"י בד"ה דעבד האי פסיל למיכל מלכא כו' כצ"ל:
בד"ה דמיטללא דנדרשיר כו' כצ"ל:

דף סב.

גמ' למה ליה למר למסמכיה כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה לכל דבר כו' משמע שהיה שתי מחלקות כו'. נ"ב נ"ל דה"פ מחלקות האחת לי"ב חלקים והשניה לשני חלקים וק"ל:
בד"ה איכפל כו' שהרי אף החמר עונתו כו' כצ"ל:

דף סב:

גמ' רוצה אשה בקב ותפלות מט' קבין כו' ר' חנניה בן חכינאי כו'. נ"ב חיבור ר"ש בן יוחאי עם ר' חנניה בן חכינאי וסיבתם הוא בויקרא רבה פרשת אחרי:

דף סג.

גמ' בשלמא למ"ד ממלאכה שפיר כו' נמחק עד בשלמא למ"ד כו'. נ"ב ס"א ל"ג:
שם מתשמיש שפיר היינו כו' כצ"ל. ונ"ב ס"א:
תוס' בד"ה אדעתא כו' על דעת אם לא יעשה סופר כו'. נ"ב לאו דוקא שאמר כך להדיא דא"כ הוי תנאי גמור ואינו צריך התרה וכן משמע להדיא בפי' הרא"ש דנדרים היכא דהוי בלשון תנאי שא"צ התרה אלא שאמר בעבור שלא יעשה סופר וזהו עדיף ממת או

עשה תשובה שלא הזכיר בדבריו לא מיתה ותשובה אבל אי הוה אמר בעבור שלא מת או שלא עשה תשובה אף ר' יוחנן הוה מודה ודו"ק:

דף סג:

תוס' בד"ה אבל אמרה כו' ועוד לפי מה דפירשנו אתי שפיר כו'. נ"ב פי' שלא להפסיד כתובה והתם אמרה אמרה לי אם כו' ואח"כ תוכל לברר שלא קבל אביה קדושיה מאחר עוד יש לפרש לפי מה דפירשנו ר"ל שאין יכולה לומר מאיס עלי היכא דליכא רגלים לדבר כו' והלשון דחוק דמתחלה אמר יש לדחות כו' ואח"כ יאמר לפי מה שפירשתי ודו"ק:

דף סד:

רש"י בד"ה לא פסק שעורים כו'. נ"ב ס"א כלל:
בד"ה שמונה עשר הויין והיא אינה צריכה אלא י"ד. נ"ב צ"ע אמאי פרש"י י"ד סעודות הלא הן ט"ו סעודות לכ"ע שהרי בעי' ג' סעודות לב"ה בשבת כדלקמן ומנין לרש"י לומר שהמקשה לא ידע שט"ו סעודות הן ונראה שרש"י סבר מה שמקשה התלמודא ועוד תליסר הויין ולא אקשי אכתי תליסר הויין משמע דה"פ הרי הן י"ג סעודות שחייב הבעל לזון אותה י"ב בשבוע וחד סעודה בבקר אבל ממנחה לא פריך לפי שאינה הכרחית כל כך שהרי יכול להשלימה במיני תרגימא ופירות אלמא שהמקשה לא ידע בהכרת אלא י"ד סעודות ודו"ק יגעתי ומצאתי. (עיין במהרש"א):

דף סה.

גמ' כך תפסקו לבנותיכם כו'. נ"ב דעתה היה לקללה ר"ל שפסקו לה מעט לפי דעתה ומ"מ היה להם לחכמים לענות אחריה אמן שהרי היה הרבה והרבה אלא משום ששומרת יבם היתה לא רצו לענות אמן אבל מ"מ דעתה לא היה לקלל בזה שיהיו אף בנותיהם שומרות יבם אלא ר"ל שיפסקו גם כן לבנותיהן מעט כדלקמן בריש מציאת האשה שוב ראיתי בירושלמי כפירושי:

דף סה:

גמ' דלא סגיא בלא תלתא זוגי מסאני כו' כצ"ל. ונ"ב אבל בשבת פ"ק דף י"ט פרש"י לחד לישנא דזוזי ג"כ הוא לשון זוג:
שם ר' אשי אמר תשמיש כו' איתמר אמר כו' כצ"ל. ונ"ב ס"א מה הוא מוסיף לה:

תוס' בד"ה שלה כו' ינתן הכל לעבד כו'. נ"ב ולשם פירשו התוס' דגרסינן הכל ינתן לרב פי' שבת קטנה שיתן להרב ושבת גדולה דהיינו פגם ששייך לעבד אך בזו יקח קרקע והוא אוכל פירות ואין חילוק ביניהם אלא בשבת גדולה לענין ליקח קרקע ולאכול פירות והשתא צריך לחלק מאי טעמא דהבעל אוכל הכא פירות של שבת יותר מבגבי עבד לאותו מאן דאמר וק"ל אבל לפי גירסת התוספות שלפנינו צ"ע דלמא בשבת גדולה שהוא פגם לכו"ע לוקחים בה קרקע והוא אוכל פירות כמו גבי אשה ואין חילוק ביניהם אלא לענין שבת קטנה והוא הדין גבי אשה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ודו"ק:

דף סו.

גמ' מתקיף לה רבא בר רב נתן כו'. נ"ב כל הני הוויי אליבא דר' יהודה בן בתירא נינהו ותמיהני נהי דס"ל לר"י שהבעל מתבייש בבושתה למה ממעט בסך בושת האשה היה לו לומר שיתן לכל אחד דמי בושתו ונראה דס"ל דבושת האשה ממועט מפני שהיא ברשות בעלה והכי מתפרש בגמ' אלא מעתה בייש עני בן טובים דוק ותשכח. ע"כ לשון הר"ן.
שם א"ל התם כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה ומשני כו' סימא בקרקע נ"ב ערוך פי' מטמונים:

דף סו:

רש"י בד"ה לקופה כו' לכל חדש אם לכל שנה. כצ"ל והס"ד:

דף סז.

תוס' בד"ה זהב כו' פי' שעומד בכלותיו כו'. נ"ב ה"ג בכליותי' שהוא מלשון כלי או נ"ל בכולו מיבעי ליה פי' שעומד בכולתו ובחשיבו ודו"ק:

דף סח.

תוס' בד"ה כאן לאחר כו' ור"ת פי' כו'. נ"ב נ"ל טעות סופר והוא ר"ח ודומה לזה פי' הרי"ף אבל ר"ת פי' בענין אחר עיין באשר"י:

דף סט.

גמ' דשלח לי ולא ידענא מאי ניהו כו' כצ"ל:

דף סט:

דאמר רבי יוסי וכי כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה המשליש כו' לא דק כו'. נ"ב ואני אומר אולי גם רש"י לא כוון שתאמר אחרי שנשאת אלא שאמרה עתה שהבעל נאמן עליה לאחר שנשאת ודו"ק. :

דף ע.

תוס' בד"ה הא כו' ומקשין כיון כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה ה"נ כו'. וי"ל דאם כן אפילו שמואל כו'. נמחק אפילו ונ"ב בס"א אינו וכן נראה עיקר דלרב לא קשה מידי דהא מיד כשהתנה נאסרה בתשמיש המטה בסתם ודו"ק:

דף עא.

גמ' ואמר רב מחלוקת כו' כצ"ל:
שם יוציא ויתן כתובה כו'. נ"ב והאי יוציא דתנן משמע לי יוציא בעל כרחו אפילו רוצה לקיימה מטעמא דמסנא הוא דסני לי כדלקמן אלא שראיתי להרמב"ם ז"ל שכתב בפ' י"ב מהלכות אישות נדרה היא שלא תאכל אחד מכל הפירות אם רצה שתשב תחתיו ולא תאכל הפירות תשב ואם אמר איני רוצה באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה שהרי היה בידו להפר והוא קיים לה ברצונו ע"כ ודקדק כן מדאמרינן גבי האשה שנדרה בנזיר ואמר אי אפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה וכבר כתבו דלאו דוקא אלא ה"ק ואם אמר הבעל אי אפשי באשה נדרנית ומשום הכי לא הפר לה יוציא ויתן כתובה ע"כ לשון הר"ן:
תוס' בד"ה שלא תטעום כו' דאפי' לא טעמה מין כו' כצ"ל:
בא"ד דשרקיה טינא כו'. נ"ב שהיה נודר אם אשא אשה קודם שאלמוד כו' יאסרו עלי כל הנאות שבעולם ולא עלה בידו ונשא אשה ורב אחא שרקיה בטינא כלומר הטיחו בטיט שלא יהנה מן העולם עד שהתירו לו הנדר כו':

דף עב:

גמ' אמר רבא דאמרה ליה ניכליה אריה כו'. נ"ב ס"א רבה:
שם קדושין דברים שיש בהן ענוי נפש אמר ר"י כו' כצ"ל:

דף עג.

רש"י בד"ה מאי לאו כו' הוא בעי כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה ושמואל כו' וגדלה אצלו דבסתמא כו' כצ"ל:

דף עג:

גמ' אמר ליה אביי והא מתניתין כו'. נ"ב כ"ל דל"ג [ליה] אלא אביי הוא דקמתמה על האי מימרא שאמרו משמיה דרבה והשתא שפיר גרסינן בתר הכי אלא איתמר כו' והוא מדברי אביי:
שם אלא אי אתמר הכי איתמר אמר רבה כו' אמר אם בעלו לא קנו כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה קטן כו' כתיב אע"פ ששלח כו' כצ"ל והד"א:

דף עד.

גמ' המקדש על תנאי ובעל דברי הכל אינה צריכה הימנו גט כו' כצ"ל:

דף עד:

תוס' בד"ה ממאנת והולכת כו' ואפי' נודע לה הטעות כו' נ"ב פי' ומחלה ודו"ק:
בד"ה משום שם רע לא יחזיר כו' כיון שלא התנה ולא כפל כו'. נ"ב פי' שלא אמר אם יהא בך שם רע יהא גט או שיאמר על מנת דאית בך שם רע אני מוציאך אלא אמר משום שם רע אני מוציאך ומה שאמר אח"כ ולא כפליה נקיט משום ר"מ דבעי תנאי כפול וא"כ אפי' התנה מאחר שלא כפליה ואמר אם לא יהא בך שם רע כו' א"כ כאילו לא התנה דמי וק"ל:
בא"ד מדמשני התם הא מני רבי מאיר היא כו'. נ"ב פי' מתני' דהתם קתני המוציא אשתו משום איילונית רבי יהודה אומר לא יחזיר וחכ"א יחזיר וקאמר מני חכמים ר"מ כו':
בא"ד תנאי כפול אפילו לעז ליכא כו'. נ"ב פי' גבי איילונית דסבר ר"מ יחזיר היינו שלא אמר תנאי וג"כ לא כפל למילתיה פי' שיחזור ויפרש אם לא היתה איילונית לא הייתי מוציאך אלא שאמר משום איילונית אני מוציאך לחוד אבל ר"מ דהכא שסבר לא יחזיר גבי שם רע ונדר משום קלקולא איירי בכפליה למילתא שאמר אני מגרשך משום שם רע או נדר ואם לא היה זה וכו' וכן איתא בתוס' לשם:

דף עה.

גמ' דאמרה לא ניחא לי דאיתסר בקריביה כו'. נ"ב תימה אמאי צריכה למיסר בקריביה תיפוק ליה שהוא לא יגרשנה שהרי הבעל אינו מגרש אלא לרצונו ויש ליישב בדוחק דה"ק ליתני אינה מקודשת משום דהיא נמי אמרה לא בעינא באיש נדרן שהרי בעבור זה התנה עמו ואפילו תאמר שהוא רוצה להתקשר שאם ידור עוד שיהא חייב לגרשנה סוף סוף יכולה למימר לא ניחא לי כו':

שם אביי אמר דשומשמנא גברא כו'. נ"ב כל הסוגיא ביבמות בסוף האשה שלום:

שם כאן בזיעה עוברת כו'. נ"ב לולא כבוד התוס' נראה לפרש דהכי קאמר בזיעה עוברת כלומר שאינו תמיד אלא פוסקת וחוזרת ואפ"ה שייך לומר עליו קבוע שהחולי קבוע כך לעולם ואינו דומה לעוברת דהתם שהחולי הוא בלי הפסק אבל לאחר הזמן יפסיק לגמרי ויעבור ודו"ק:

דף עה:

תוס' בד"ה מי ששנה זו כו' חזקה אין אדם שותה בכוס כו'. נ"ב ותימה לפי זה אמאי לא מוקי בחד תנא ויאמר עד כאן לא קאמר רבי יהושע דאזלי' בתר חזקת ממון [אלא] בחד ספיקא אבל לא בתרי ספיקא דספק תחתיו ונסתחפ" שדהו ואם תמצא לומר מקודם שמא נתפייס והוי ספק ספיקא ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף עו.

תוס' בד"ה על בעל החמור כו' ראשון ראשון קנה כו'. נ"ב פי' כל סאה בפני עצמה שמשך קנה ולא אמרי' לא קנה עד שימשוך כל הכור דהא כור הזכיר בדבריו ונפקא מינה ליוקרא כו' וק"ל:

דף עו:

גמ' קדושין לטבועין נתנו כו'. נ"ב פירוש ענין טביעה ואבדון:

שם כל שנולד ספק כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה על בעל כו' דגבי מיאון ונראה כו' כצ"ל:

בד"ה כל שנולד ספק כו' ואוקי לכלה דמתני' כו'. נ"ב פי' דלא תימא לפי האי שינויא לא אמרי' שעל בעל פרה להביא ראיה מאחר שהוא להוציא ומייתי ראיה מרישא דמתני' ותו לא בעינן לאוקמי דאיירי אף לקדושין ומסיפא דמתני' ליכא לאקשויי אף שהוא

להחזיק משום דחזקת הגוף מסייע לה מה שאין כן בחמור כמו שפירשו התוס' לעיל על כן מפרשים התוס' דאף לפי האי שינויא איירי אפילו להחזיק מדפריך מהא דמחט כו' ודו"ק:

דף עז.

גמ' רשב"ג כגון נסמת כו':
שם אמר רב יהודה אמר רב אשי אין כו' בשלמא לרב אשי דרבנן כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה בשלמא לרב אשי [לא] כו' כצ"ל:

דף עז:

גמ' אפי' אות אחת נמחק:

דף עח.

תוס' בד"ה נפלו לה משנתארסה כו' וי"ל שאין זה קולא אלא חומרא כו'. נ"ב פי' לבית הלל וא"כ ממילא לב"ש לא הוי חומרא וק"ל ומה שמקשין העולם אמאי לא קאמר שאין זה חומרא כו' משום דלא פסיקא להו לתוס' לומר שאין זה חומרא אלא קולא לפי שאינה קולא אלא מצד אחד שמא תחזור בה ומצד השני שאינה נוטלת כתובה בלא חרטה היא חומרא אלא הכי קאמר אין זו קולא לב"ה שיהא בודאי חומרא לב"ש אלא אף לב"ה איכא חומרא כמו לב"ש א"כ הוי שפיר מקולי ב"ש מה שהוא קולא לגבי איש ודו"ק:
בד"ה איבעיא להו כו' אלא כלומר שהם ישנים משנשאת כו' כצ"ל:

דף עח:

גמ' דיעבד קאמר שמע מינה כו' כצ"ל:

דף עט.

מתני' והוא אוכל פירות פירות המחוברים כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה עד כו' לך וכשארצה כו' הד"א:
תוס' בד"ה עשאום כנכסים כו' וכבר בא שטר כו'. נ"ב והרא"ש האריך מאד לבטל שטר מברחת ותיקן לבטל ולשבר כל כה"ג וכך ראה ממורו מהר"ם שכן ראוי לדון עיין סי' צ"ט:

דף פ.

רש"י בד"ה רבי אבא אמר כו' שיגרא טרויות כו'. נ"ב לא אדע מה זה הלשון אלא בריש האשה בפסחים מצאתי קריבו ליה טיריינא דתמרי ואפשר הוא לשון אשכול אבל רש"י לשם פי' סל של תמרים וצ"ע:
בד"ה חוזאי כו' בהוצאת הדרך משלו כצ"ל:

דף פ:

גמ' או דלמא יורשי האב קברי לה כו' פירש הר"ן אף יורשי האב קאמר כלומר הבעל עם יורשי האב כו' ע"ש:
רש"י בד"ה אי נמי בעל אריס הוא כלומר שנותן ללוקח כו' כצ"ל. ונ"ב פי' ויזהר שלא יתקלקל ר"ן:

דף פא.

תוס' בד"ה איזוהי אלמנה כו' ושומרת יבם לית לה יתומין. נ"ב ותימה למה לא דקדק מדקתני להדיא הכא דאין יורשי הבעל חייבין בקבורתה דהיינו יתומים אלא יורשיה אלמא דלא איירי בשומרת יבם כלל שהרי שומרת יבם אדרבה יורשי הבעל חייבין בקבורתה ודו"ק. (עיין במהרש"א):
בד"ה והא בעינן לכשתנשאי כו' מידי דהוה ארוסה כו'. נ"ב לעיל פרק נערה (דף נ"ג:)
בד"ה הרוצה שימכור כו' אלא משעבדי כו'. נ"ב ותימה א"כ תהא קלה בעיניו להוציאה וכ"כ התוס' בפ' החולץ (יבמות דף ל"ט) שאי אפשר לפרש כן אלא פירוש דיכול למכור נכסיו ואפילו אישתדוף אחר כך נכסי הראשון אינה טורפת מהן כו' ע"ש:
בא"ד דאי לאו הכי מאי אהני ליה כו' כצ"ל. ונ"ב פי' מה מרויח בכך עיין בפ' החולץ (יבמות דף ל"ט:)

דף פב.

גמ' אלא לא אשכחן תנא דמחמיר כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה הא דאמר מעכשיו כו' ולא בא אחר וקדשה כו'. נ"ב קאי על מתניתין דהתם דאם בא אחר וקדשה בתוך שלשים מקודשת לשני לא בא אחר וקדשה רב ושמואל אמרי תרוייהו מקודשת אע"פ שנתאכלו המעות:
בא"ד היינו מעכשיו דסתם כו' כצ"ל:

דף פג.

תוס' בד"ה כדרב כהנא כו' וכשרוצה חוזרת בה כו'. נ"ב והר"ן כתב בשם הרמ"ה בפרק אע"פ שאינה יכולה לחזור ע"ש:

דף פג:

תוס' בד"ה הוה אמינא עד עולם כו' שבחייה ובמותה כו'. נ"ב נ"ל בדשיירא מחיים שלא יאכל אחר מיתה ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף פה.

תוס' בד"ה אית לך סהדי כו' סבורה היתה שהיא טענה מעולה כו'. נ"ב פי' ומש"ה מאחר שמתחלה לא טענה דתבעתינהו והשתא היא דקטענה לא מהימנא דהשתא לית לה מגו אבל בטענה ראשונה דתפס' מחיים היתה נאמנת כיון שבאותה שעה היה לה מגו אבל בטענה דתבעתינהו דטענה אח"כ לית לן למימר מגו ולהימנה דההיא שעתא הוי מגו למפרע ומגו למפרע לא אמרי' ומ"מ אי לאו דאמרי' שסברה טענה מעולה היתה אם כן בטענה ראשונה שטענה מחיים תפיסנא היתה טוענת דתבעתינהו דאל"כ אין זו תפיסה כיון דבתורת פקדון בא לידו ע"כ אומר שסברה שטענה מעולה היא ומספיק לה שהרי לא טענה מעצמה כן אם כן מה שטענה אח"כ הוה טענה אחריתי והוי מגו למפרע:
בד"ה מרענא כו' בפ' שבועת הדיינין כו'. נ"ב ותימה למה לא הביאו פי' ר"ח שפירש הכא לענין נאמנות בשטר כמו שכותבי' התוס' בריש מצות חליצה (יבמות דף ק"א) וכן הרא"ש הביאו כאן:

דף פה:

גמ' ואפילו יורש מוחל כו' כצ"ל:
שם מפני שידו כידה כו'. נ"ב אף שרבא אמר לעיל ידו עדיפא מידה היינו לענין נכסים שהכניסה לו והכא לא שייך למימר הכי דאפילו עדיפא ידו באותו החוב ממנה סוף סוף לא גרע מאילו מכרה החוב לאחרים דלית בה יד כלל ואפילו הכי יכולה למחול אלא כלומר ידה כידו ופיה כפיו ומחילתה אינה מחילה זולת בעלה ודוק. ומש"ה נראה שאף הוא אינו יכול למחול זולתה אף שידו עדיפא ודו"ק:

דף פו.

גמ' אמר ליה הוא עושה כו' כצ"ל. ונ"ב כנ"ל להגיה וכן יראה ברי"ף ודו"ק:
תוס' בד"ה לאשה כו' זמן הכתובה לזמן השטר כו'. נ"ב פי' אפ"ה יהבינן לבעל חוב גבי מטלטלין וה"ה גבי קרקעות כגון לוה ואח"כ קנה ומכר כדלקמן דבעלמא חולקים והכא בעל חוב קודם וכן פסק הרא"ש:
בא"ד כיון שלא תקנו שתטרוף מן הלקוחות כו'. נ"ב פי' מטלטלים אינה טורפת מן הלקוחות אלא ממה שמצאה בעין כו' ודו"ק:

דף פו:

רש"י בד"ה והוא שצבורים כו' אא"כ מגביהו כו' לא ברשותיה הוא דניהוי גירושין חיילי כצ"ל:

דף פז:

תוס' בד"ה אמר רבא כו' תימה לרשב"א כו'. נ"ב אבל לפי מה שפירשו התוס' במקומות אחרים דהאי אישתמוטי אינו אלא טעם למה לא יהא נאמן במיגו לק"מ ודו"ק:

דף פח.

תוס' בד"ה ועוד אין נשבעין כו' עצמה שתי כסף כו'. נ"ב פי' וממילא גבי עד אחד נמי בעינן שתי כסף לפי מה שפי' וק"ל:
בד"ה מייתי לה לידי שבועה כו' ובדרבנן לא נקיט והוא כו' כצ"ל:
בא"ד והיכא דאינו יכול לישבע כו'. נ"ב וגבי חשוד אמרינן כנגדו נשבע כמו שפירשו התוס' משום תקנת החשוד כו':
בא"ד א"נ למאן דאית ליה דבדרבנן מפכינן ובדאורייתא לא מפכינן נפקא מינה היכא דאי שבועה דרבנן היא מצי למימר השבע וטול ואי דאורייתא לא מצי למימר כו' כצ"ל. ונ"ב אינו בהדיא אלא שלשם נאמר דבדרבנן לא אמרינן שכנגדו נשבע ונוטל וסוברים התוס' הוא הדין כה"ג להנשבעין ונוטלים ודו"ק:
בא"ד השבע וטול כו'. נ"ב פירוש בשאר שבועה דאורייתא שנשבעים ונפטרים ודו"ק:

דף פח:

תוס' בד"ה הוציאה גט כו' לאחר הסכנה כיון דמודה כו'. נ"ב פי' מודה שגירשה:

דף פט.

תוס' בד"ה הוציאה גט כו' ואע"פ שהגט נשאר בידה כו'. נ"ב פי' לפי מה שחושד אותה שהטמינה ולא אבדה מ"מ יכולה לומר לו מה איכפת לך הלא אפילו היה בידי לא הייתי מוכרח ליתן לך דבעינן לאינסובי וזו קרי ליה אביי א"א שהרי בעי לאינסובי כו' אבל רב נחמן דפריך לקמן לרב הונא לא חשיב זו א"א שיכול הבעל לומר וכי בעבור שאתה רוצה להנשא כו' אפסיד על ידך שאם יאבד השובר תחזור ותטרוף. על כן צריך לשנות דכתבינן אגיטא ומש"ה היכא דאין עמה גט יכול לומר לא אפרע עד שתראה הגט ונכתב עליה כו' כמו שפירשו התוס' לעיל אליבא דשמואל וה"ה שהיה יכול לומר לא אפרע כו' ודו"ק:

בד"ה במקום כו' ואמרה לא כתבת עליה כו' כצ"ל:

בד"ה גט גובה כו' ומיהו אי אמרינן לרב דאפילו כו'. נ"ב פירוש ויסבור כמו רבי יוחנן הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אבל מ"מ תימה הלא מפסיד מנה שהיה יכול לטעון מנה פרעתיך מגו דאלמנה נשאתיך וה"ה דטענינן הכי ליתמי א"נ היתמי לא יפרעו אלא מנה שיאמרו הבא ראיה שבתולה היית וצ"ל דרב מוקי מתני' בעדי הינומא או באלמנה ודו"ק. (עיין במהרש"א):

בד"ה מיגו כו' בעלי והתירוני להינשא כו' כצ"ל:

דף פט:

רש"י בד"ה גובה שתי כתובות כו' ותנן בסיפא שתי כתובות וגט אינה גובה אלא אחת כו' כצ"ל. ונ"ב כתובה אחת למדט שהכגתב שתי כתובות לאשתו אינה גובה אלא אחת ואי משום דגירשה ואהדרה הא תנן כתובה ושני גיטין אין לה אלא כתובה אחת:

דף צ.

תוס' בד"ה ש"מ בעל חוב כו' וה"ה אחת לשניה כו'. נ"ב פירוש בלבד שיקדים האחת לשניה אבל אי קדם ארבעה לראשונה פשיטא שלא יצא ידי ראשונה כדאיתא התם ועיקר הענין לשם שאין קרוי השגת יד פחות מסלע אבל היכא שיצא השגת יד אפילו העשיר אח"כ שוב אינו צריך ליתן ודו"ק ומה שאמר כאן ראשונה או שניה היינו שהעריכו הכהן על הראשונה וכן על השניה וכן פרש"י וק"ל:

דף צא ע"א גמ' רש"א אפילו אם יש שם נכסים כו' כצ"ל:

רש"י נד"ה והא תנא קמא כו' כלום דינר כו' הד"א:

בד"ה ויתומים מבקשים כו' והשאר נחלוק. נ"ב פי' אם יש מותר נחלק ואם אין מותר סוף סוף כתובת בנין דכרין לא נפסיד ודו"ק:

דף צ:

רש"י בד"ה אחריות כו' מעותיך כי לא כו' כצ"ל:

דף צב:

תוס' בד"ה דינא הוא כו' שטר כיס היוצא כו'. נ"ב הוא שטר פיסקא חצי הלואה וחצי פקדון כדאיתא באיזהו נשך משום הכי גובה המחצה לכ"ע דדינו כמלוה ואין שייך לומר נאנסו ואין שם מיגו אלא מחצי דפקדון וק"ל:
בסה"ד ולא מצי אמרי מזויף הוא כו'. נ"ב ואין לומר דטענינן פרוע דהא רב אית ליה מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו תוס' ריש גיטין:

דף צג.

רש"י בד"ה סיפא בשתי תפיסות כו' כל אחת חמשים חמשים ומאה בין בעלת מאתים ובעלת שלש מאות כו' כצ"ל:

דף צד.

תוס' בד"ה שנמצאת אחת מהן שדה שאינו שלו כו' לפי שיראה שמא תמצא אחת מהן שדה שאינו שלו כו'. נ"ב פי' לאו כפרש"י שפירש מאחר שהיא רואה דלא משביעין אותה כו' אלא סבר כפי' ר"ח דשמא בעלמא הוא שחוששת שמא ימצא אחת כו' וא"כ מה חילוק בשבועה אלא כפירוש ר"ת דאולי התפיסה צררי ותפרוש עצמה מן השדה ולא תשבע ולא תפסיד השדה אלא יהא ביד היתומים וישביחו אותו כדלקמן מש"ה פריך לפירושו א"כ בע"ח נמי הבא ליפרע מנכסי יתומים גדולים דלא משביעין השתא לפי אוקימתא זו כדלקמן ולא ס"ל כאביי קשישא אבל מ"מ נשביע אותו משום שמא יכסיף דגם כן הוא מתיירא לשמא יקדים בע"ח אחר ודו"ק. (עיין במהרש"א):
בא"ד יהא ריוח שלהם שיכולים לסלקו בזוזי דאין להם בשדה כו' כצ"ל. ונ"ב אבל אחרונה תכסיף דהואיל ומה שגבתה לא גבתה אינה יכולה לסלקה בזוזי:
בא"ד דאקילו בה רבנן משום חינא כדמפרש בערכין כו'. ונ"ב אבל השתאדקיי"ל דאף באלמנה משביעין ולא חיישינן משום חינא א"כ לא נדחק לאוקמי ההיא דכותב בגרושה

אלא באלמנה דוקא הוא דנזקקין משום מזוני ולא בגרושה ולא קשה א"כ ההיא דהכותב למה לי כבר פירשו התוס' לעיל בהכותב ודו"ק:

בא"ד דהוי מוקי פלוגתא דבן ננס ורבנן כאביי קשישא וסבירא ליה כרבנן כצ"ל. נ"ב תימה גדולה הלא רבנן דלית להו דאביי קשישא ע"כ סבירא להו כמ"ד אף נזקקין לכתובה משום מזוני דאי לאו הכי מתניתין דאין אלמנה נפרעת כו' במאי מוקי לה כדפירשו התוס' לעיל וא"כ מ"ד אין נזקקין אא"כ רבית אוכלת כו' מוקי מתניתין ביתומים גדולים וכבן ננס ובן ננס ס"ל כאביי קשישא ונראה דה"ק ס"ל כרבנן דלא ס"ל דברי אביי קשישא עיקר במה שאמר יתומים שאמרו גדולים א"כ השתא דסבר כבן ננס ומוקי מתני' ביתומים גדולים לא ס"ל ג"כ דברי אביי קשישא במה שאמר ואצ"ל קטנים ודוק ולעיל פרק הכותב פירשו התוס' להדיא מאן דסבירא ליה אין נזקקין אלא א"כ רבית כו' מוקי מתניתין בעל כרחך ביתומים גדולים אלא על כרחך כמו שפירשתי דס"ל כבן ננס וכו' ודו"ק:

בד"ה שני שטרות היוצאים כו' דתנן היו כולן יוצאות בשעה אחת כו'. נ"ב פי' וה"ה ליום א' בלא שעות דדומין זה לזה כדלקמן ומה שכותבים התוס' אח"כ ממחרת יום שנכתב כו' איום א' קאי וכ"ש אשעות ודו"ק:

בא"ד מ"ר לימא הד"א עד ר"ת בהפוך הדף:

בא"ד וזה לשונו שני שטרות היוצאין ביום אחד דוקא מכר שדה א' לשני בני אדם שהאחד עיקר כו' וטעמא ששניהם אמת כו' אחד בעלמא דמי כצ"ל:

דף צה.

תוס' בד"ה כתבה לראשון כו' הכי איתא גירסא ישנה כו' דמכר הבעל לראשון ולא חתמה לו ולישנא דהך משנה דקמשני כו' כצ"ל:

דף צה:

רש"י בד"ה נכסי ליך לקמן מוקי לה בשמעתין אמר לפנויה נכסי ליך כו' כצ"ל:

בד"ה ואמר אביי כו' בתרייתא דאביי באומר לנשואה כצ"ל:

בד"ה וכן אשה כו' והוא מן השני והאשה חוזרת ומוציאה אף זו מן הראשון והשני מן האשה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה וכן בעל חוב ושני לקוחות כו' כיון דאין לשניה כל כך פסידא כו'. נ"ב פי' שהרי לא היה לשניה על אותה שדה אלא שעבוד בעלמא א"כ נוכל לומר שעדיין תוכל לגבות מבעלה באם יהיה לו נכסים וא"כ אף שסילקה הראשונה עצמה מן השדה מ"מ

שעבודה קודם אבל גבי לוקח שקנה השדה והוי שלו ממש ואף השדה השנית שטרף בעד שדה זו הוי כשלו דס"ס לוקח הוא לגבי שדה והשניה במקום שדה הראשונה עומדת א"כ נימא מאחר שסילק הבע"ח את עצמו מאותה שדה שהוא של לוקח א"כ הוי אמינא דשוב לא יכול לחזור ולגבות וק"ל. (עיין במהרש"א):

דף צז.

רש"י בד"ה ארמלתא כו' וקבלה עליה אחריות. נ"ב נראה דלאו דוקא דהא אחריות ט"ס הוא וגם מהצריכותא דעביד גבי בי דינא דזבין כו' יראה דאיירי שלא באחריות ע"ש:

דף צז:

גמ' אלא מחציתה אבדה מזונותיה והשאר לא תמכור אלא בב"ד כצ"ל:

דף צח.

תוס' בד"ה מוכרת כו' דע"כ ההיא באלמנה כו' כצ"ל:
בד"ה ותיבעי כו' שבועה א"ל כו' כצ"ל והד"א:

דף צח:

תוס' בד"ה אמר כו' ועל טעות כו' המעות ולר"י נראה כו' כצ"ל:

דף צט:

גמרא א"ל דטעה שליח לא קאמינא כו'. נ"ב פי' וחוזר המקח ובטל לגמרי ונראה בעיני אפילו לא ידע הלוקח שהשליח מכרו לו בתורת שליחות אפ"ה חוזר המקח דסוף סוף השליח לא יכול למכור מה שאינו שלו אבל אי קנה השליח וטעה דג"כ חוזר המקח כי האי גוונא אי לא ידע המוכר שקנה השליח בתורת שליחות א"כ המוכר זכה במה שבידו ועל השליח מוטלים הדמים לשלם שהרי שינה מדעת בעלים והמוכר אינו מחויב לחזור כדמוכח בפרק גט פשוט גבי האי איתתא דאמרה זיל זבין לי באחריות כו' ועיין מה שכתבתי בריש האיש מקדש בשם הר"ן:
רש"י בד"ה שהקיטנית בסלע כו' ובחצי סלע אחר והביא כו' כצ"ל:
בא"ד לימא ליה לשוה סלע הייתי צריך פולין כו' נ"ב פי' ונמצא מעביר על דבריו אף שיכול לקנות עוד סוף סוף לא עביד שליחותו אם לא שהוא רע בדמים וה"נ בחצי סלע קנה כמו בסלע דומיא דשש כו' ודו"ק:

דף ק.

תוס' בד"ה רבא אמר כו' ביתר משתות איירי כו'. נ"ב רבים תמהו למאי צריכין בעלי התוס' לאוקמי ביתר משתות ומש"ה אומרים שטעות סופר הוא והאשר"י נמי מוקי בשתות דומיא דמתניתין דשום הדיינים ומ"מ אומר אני דאין זה ט"ס אלא שהתוס' סוברים דאין חילוק בין שליח לאחר לומר לתקוני שדרתיך כו' אלא לענין מחזיר אונאה דהיינו פחות משתות אבל לענין שתות אין חילוק ביניהם ואף בשליח לא אמרינן בטל מקח וטעמא רבה איכא למילתא מאחר דמחזיר אונאה לא שייך למימר לתקוני שדרתיך כו' שהרי לא עיוות לו כלל ודוקא דיינים שטעו בשומיהם בטל השום מעיקרא היכא דהוי שתות ותדע שכן הוא מדעביד תלמודא בקדושין לא אמרן אשתות דמקח קיים אלא דלא אמר ניפלוג בשומא דבי דינא כו' לפי גירסת התוס' לקמן ואילו גבי פחות משתות מזכיר בלא אמרן שליח והכא נפלוג בשומא דבי דינא אלא ש"מ דגבי שליח אין שום חילוק אלא לענין מחזיר אונאה ותו לא ודו"ק (עיין במהרש"א):

דף ק:

רש"י בד"ה כל דזבין מבי דינא כו' הלכך שלא באחריות הוא לוקח כו'. נ"ב וק' ומה בכך ס"ס ומאחר שמכר לו באחריות מנא לן לומר שמחל עליהן על כן נראה לפרש דאיירי שלא באחריות אלא דאמרינן בעלמא אחריות ט"ס הוא והכא הל"ל דאינו ט"ס דסמיך אדעתא דבי דינא כו' ודו"ק וצ"ע לעיל ברש"י (דף צ"ז) ע"ש:

בד"ה אלמנה לכ"ג כו' מפני שהיא פסולה כו'. נ"ב היא פסולה לאו דוקא אלא כלומר כל היכא דפסלה לזרעי' אמרינן הוא מרגילה לפי שלא ניחא ליה שתפסל זרעיה ותהיה בקטטה עמו תמיד ומש"ה גרושה כו' וממזרת יש לה כתובה וכן פרש"י להדיא בפ' יש מותרות ומבת ישראל לממזר לא קשה דבודאי הוא מרגילה מפני שהיא כשירה ודו"ק:

דף קא.

רש"י בד"ה ע"כ כו' קיימין אלא כו' וחכמים גזרו שתינשא כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה מה שבפניה בנכסי מלוג קאמר. נ"ב לאו דוקא וה"ה נכסי צאן ברזל וכן פי' הרא"ש להדיא:

דף קא:

גמ' בין הכיר בה בין לא הכיר בה כו'. נ"ב ואין להקשות מאי הוא מרגילה שייך לומר באין מכירה תירץ הרא"ש ע"ש:

דף קב.

תוס' בד"ה אליבא כו' גמר ומקני ערב כו' כצ"ל:
בא"ד שהרי אי הוה בשעת מתן מעות הוה ליה לפרושי כו' כצ"ל. נ"ב יש (מקשים) [מפרשים] אפילו הוא אחר חיתום הוה ליה לפרושי שהיה ערב בשעת מתן מעות ומדלא פירש סתמא דמילתא דהוי שלא בשעת מתן מעות וקשה מאחר דעכשיו ס"ל שאף לאחר מתן מעות משתעבד אם כן למה ליה לפרושי בשטרא שמא גם הוא ידע שכך הדין דמשתעבד אף לאחר מתן מעות וי"מ דקאי אלפני חיתום וה"ק היה לו לכתוב לפני חיתום ולפרושי להדיא שלא יגבה ממשעבדי ואני אומר להיפוך שאפילו היה כתוב קודם חיתום לא היה גובה ממשעבדי דשמא היה לאחר מתן מעות ומה בכך שכתוב בשטר השטר נעשה אחר ההלואה ואם היה בשעת מתן מעות הוה ליה למלוה לפרושי שהיה בשעת מתן מעות כדי שיגבה ממשעבדי כי יד בעל השטר על התחתונה וק"ל. (עיין במהרש"א):
בא"ד וקשה לר"י לפירוש הקונטרס הואיל ומוקי לה להאי כתיבת כו' כצ"ל. ונ"ב נ"ל:

דף קב:

רש"י בד"ה כי פליגי כו' אדר' יוחנן ערב כו' הד"א:
תוס' בד"ה ניתנו כו' נמי הכא במאי עסקינן כו' והד"א:
בד"ה תא שמע כו' נזונות כו' תימה כו' כצ"ל:

דף קג.

גמ' עושר דתנן המוכר פירות לחבירו כו'. נ"ב מקשין העולם מאי עושר איכא בזה שאין יכול לחזור וכי לא נמצא בתלמוד יתר דיני מקח וממכר שהן תועלת לענין חזרה ולשאר מיני תועלת בפרק הזהב ובפרקי דב"ב וכן מרפא וכי לא נמצאו יתר רפואות במסכת שבת יוצאין בשן השועל ודכוותה וכמה וכמה כה"ג ונ"ל מדלא קאמר דברי חכמים עושר ומרפא אלא לשון חכמים קאמר משמע דהכי פירושו המדקדק בלשונם ימצא שכוונו בלשוניהם לדבר בלשון צח ונקי שיהא נכלל בו לשון ברכה ולשון עושר ומרפא. ברכה

הא דאמרן כלומר שאמרו ברכת הבית ברובה ולא אמרו הוצאת בית עדיף ברובה או מיעוטא דהוצאה ברובה אלא שכוונו לדבר בלשון ברכה. עושר דתנן כו' הרי שאמרו ואי פיקח כו' לגבי לוקח ולא אמרו פיקח לגבי מוכר שאם פיקח הוא לא ימדוד במקומו של לוקח או לא ישכיר לו מקומו אלא שכוונו לדבר בלשון עושר כלומר בזה שהמוכר לא יכול לחזור אם כן ירויח הלוקח וזהו עושר והמוכר גם כן אינו מפסיד שהרי מכר בשויו הראוי מתחלה לאפוקי איפכא שמרויח המוכר ומפסיד הלוקח שהרי קונה בשער היוקר ומש"ה לא דברו אלא בלוקח שהוא עושר וק"ל. מרפא נמי דתנן לא ילעוס אדם חטין ויניח על גבי מכתו בפסח כו' ולמה הזכירו בפסח פשיטא דבפסח איירי בפרט מאחר דקתני מפני שהן מחמיצות. ועוד רישא דהתם אין שורין המורסן לתרנגולים ואשה לא תשרה את המורסן כו' וכן בסיפא דהתם אין נותנין קמח לתוך חרוסת או לתוך החרדל כו' בכולן לא הזכיר פסח אלא לדיוקי בפסח הוא דלא ילעוס הא בשאר שנה ילעוס אף שממילא שמעי' דשרי אלא שדברו בלשון רפואה והוי כאילו אמרו בהדיא ילעוס אדם חטין ויניח על גבי מכתו לרפואה ודו"ק:

תוס' בד"ה ולא אמרן כו' ע"כ תניח לי הריחיים כו' כצ"ל:

דף קג:

גמ' לוי לר' אפס מיכף הוה כייף ליה כו'. נ"ב אף שרבי חנינא לא רצה למיכף ליה ורש"י פי' בהדיא בפ' במה אשה דרבי חנינא לא הוה גדול מלוי לא בתורה ולא בשנים אפילו הכי לק"מ כי רבי חנינא לא רצה כל כך לעבור על גזירת רבו שגזר עליו נשיאות וק"ל:

תוס' בד"ה אותו היום כו' בטומאת בית הפרס כו' כצ"ל:

דף קד:

גמרא אתא לקמיה דרבא אמר ליה חזי מר היכי דנן כו'. נ"ב ונראה בעיני ליישב אף לפי מה דגרסינן רבא וה"ק אי הכי דשפיר דנך וא"כ רב חייא אריכא סרבן הוה וא"כ כה"ג אף רבא מודה דאכיל פירי מכי מטא אדרכתא לידיה ולא אמר רבא מכי שלמי יומי דאכרזתא אלא במי שאין לו לשלם או מלוה שבא ליטרף מלוקח אבל לא כה"ג ודו"ק:

תוס' בד"ה שני דייני גזירות כו' ביומא בפרק א"ל הממונה ושם כו' כנ"ל:

דף קו.

רש"י בד"ה הוו פיישי כו' ומאתים דכתיב כו' הד"א:

תוס' בד"ה שבעה כנגד שבעה שערים כו' ובגמרא דירושלמי קאמר מתניתין כו' כצ"ל:

דף קו:

גמ' ויהוידע (הכהן) את כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה חוץ לחומה כו' ומגדלותיה באים כו' הד"א:

תוס' בד"ה וכי גבו והותירו מאי הוי אבל אהנך דלעיל (כו'.) נ"ב נ"ל שהתוס' סוברים מה שמשני כאן בגבו והותירו בתרומת הלשכה קאמר שאם יש שם מותר אל יעשו מבדק הבית ואם אין שם מותר יעשו שהרי התוס' סתמו לקמן דלא פסיקא ליה שיש שם מותר וגם פשוט הוא היכא שיש הרבה קרבנות שאין שם מותר אז יעשה מבדק הבית גם לישנא דגבו והותירו משמע דאיירי בגביית שקלים ולא מבדק הבית כפרש"י ע"ש. (עיין במהרש"א):

בד"ה כדקאמר רבא העולה כו' צבור כו' איזה מהן קודם כו'. נ"ב ומפרש התם דלא קבעו אלא במוספין דהיום ותמידין דלמחר אבל תמידין דהיום פשיטא דתמידין קודמין שהרי הן תדיר ע"ש:

דף קח.

תוס' בד"ה הא מני חנן היא כו' ויתן לאחר לשום מתנה כו'. נ"ב הוא ענין אחר ואיירי כשהיו מהלכים בדרך ואין לו מה יאכל כו' עיין לעיל (דף ע"א:)

בא"ד אלמא מחלוקת בבעל חוב כמו למזונות כו'. נ"ב פי' לפי תלמוד שלנו דמוקי שוקל שקלו כו' כחנן ודו"ק:

דף קח:

גמ' לית ליה התם נמי אית ליה הנאה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אדמון אומר כו' דאדמון לאו לאפלוגי כו'. נ"ב וראיה לזה דקאמר וכי בשביל שאני זכר כו' ואי לאיפלוגי אתא הל"ל וכי בשביל שהם זכרים יפסידו ודו"ק:

בד"ה אמר רבא כו' ולהכי פריך מאן דעסיק כו'. נ"ב והכי פירושו א"כ אדמון אינו מתמיה רק על אותו דעסיק בתורה ועל שאינו עוסק בתורה אינו קמתמה וזהו דוחק שהרי אדמון סתמא קאמר וכי בשביל שאני זכר כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף קט.

גמ' שבעה דברים שאמר אדמון אין הלכה כיוצא בו הא כמותו הלכה בכולהו כו'. נ"ב זהו לפי גירסת רש"י כו' אלא ה"ק שני דברים כו' ויש מהן שאין הלכה כמותו וכיוצא בו בכ"מ שאמר ר"ג כו' כצ"ל. ונ"ב זהו לפי גירסת התוס':
תוס' בד"ה שני דברים כו' דחנן רבן יוחנן בן זכאי כו' כצ"ל:

דף קט:

גמ' עשאה סימן לאחר כו' אמר אביי לא שנו אלא לאחר כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה הב ליה כו' מחזיק א"ל אביי לאפוטרופוס זיל כו' הד"א:
תוס' בד"ה עשאה סימן לאחר כו' ובירושלמי משמע כרש"י שהביא כו'. נ"ב ובדברי ר"ן משמע דמהירושלמי מוכח דלא כרש"י אלא שסוף סוף מוכח מן הירושלמי דדין של רש"י אמת ודו"ק:
בא"ד אפילו עשאה אחד לאחר והעורר חתום כו' כצ"ל:

דף קי.

רש"י בד"ה בהא לימא כו' שהלוהו ויחזור ויתבענו כו' לסוף ה' שנים ועדיין כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה ורבנן חברך חברא כו' הכא גבי מכירת שדה כו'. נ"ב ותימה הלא הכל עושה כדי למשכנו כמו שפירש"י שכך מוסר מודעא שלא עשה זה אלא כדי למשכנו וצ"ע היטב. (עיין במהרש"א):

דף קי:

גמ' נשא אשה בא"י כו' נרשם מתניתין עד הא גופא קשיא כו' ושם נרשם גמ':
תוס' בד"ה ואימא נסכא כו' שירצה לוה מגבהו כו'. נ"ב ותימה נהי דפחותה סוף סוף לא שייך לומר עליה מה שירצה מגבהו אלא אמטבע דהיינו פחות שבמעות כמו שפי' אח"כ ואימא פריטי על כן נראה כמו שפירשו התוס' בפרק גט פשוט (בבא בתרא דף קס"ו) וכי נסכא פחותה מאיסר שאין בה רק שתי פרוטות וק"ל. (עיין במהרש"א):

דף קיא.

גמ' לעובדי כוכבים מאי בצבאות כו' אמר ליה אם אחיו של זה נשא כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה בל יאמר שכן כו' כלומר אל יתרעם כו'. נ"ב פי' אל יאמר השכן צר לי בעבורך או נפרש שכן מלשון השוכן בה בל יאמר חליתי ולמה לא יאמר כן כי כל העם היושב בה כולם סלוחי עון ודו"ק:

דף קיא:

גמ' בל יחיו רפאים וגו' וכן אח"כ כצ"ל:
שם א"ל רבי מקרא אחר כו' אש אוכלה הוא כו' סותה ושמא תאמר כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה רפאים כו' במרפה עצמו כו' כצ"ל:
בד"ה והיינו כו' ללקט את עליו העליונים כצ"ל:
[**בדף** מ"ג ע"ב] בתוס' בד"ה טעמא דהשיאה וגירשה כו' רבו המפרשים ואמרתי הואיל ואתא לידי אימא ביה מילתא ונ"ל ליישב קושיות ר"י מה שהקשה על ריב"ן כי כך הוצעת של ריב"ן דמוקי כולה מתניתין באשה אחת דקשה ליה הלשון של השיאה אמאי לא קתני המשיא את בתו כמו ברישא המארס את בתו אלא ודאי איירי באשה אחת ואאותה אשה שייך הלשון השיאה וכיון דאיירי באשה אחת ממילא למ"ד מעיין גורם דייק התלמודא כפשוטא כפירוש רש"י טעמא דהשיאה וגירשה השיאה ונתארמלה אבל נתארמלה תרי זמני לא תנא ודק התנא בלישניה דלא לינקוט בדרך פורענות וזה הפשט לא צריך ריב"ן לפרש בהדיא כי הוא פרש"י אבל ק' למ"ד מזל גורם הא נקט התנא בדרך פורענות שאיירי באשה אחת וכבר מתו שנים אחד מן האירוסין ואחד מן הנשואין לפיכך פי' ריב"ן ומפרש הכי דהיינו אליביה דמ"ד מזל גורם דייק התלמודא הכי דהתנא נקט דרך פורענות רק דתו לא מצי למימר השיאה שנית אחר שכבר מתו שני בעלים אחד מן האירוסין ואחד מן הנשואין. וא"כ אין מקום לקושיות ר"י שהקשה על ריב"ן דא"כ לא הוי מצי מוכח אלא למ"ד מזל גורם כו' וא"כ תקשי ליה ממתניתין דהכא מאי קושיי' דבאמת כן מה שמפרש ריב"ן ומפרש הכי טעמא כו' הוא הכל אליבא דמ"ד מזל גורם אבל למ"ד מעיין גורם דייק כפשוטו כפי' רש"י דדק התנא כו' ולקושיית מהרש"א ג"כ אין מקום לקושייתו ע"ש ודו"ק. כך נ"ל שלמה זלמן מבומסלא):